Адыгэ макъ

№ 10 (20523)
2014-рэ илъэс
БЭРЭСКЭЖЪЫЙ
ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 22-рэ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Олимпиадэм иIофыгъохэм афэгъэхьыгъагъ

УФ-м и Премьер-министрэ игуадзэу Дмитрий Козак тыгъуасэ видеоконференциеу зэхищэгъагъэр Олимпиадэу къэблагъэрэм епхыгъэ Iофхэм афэгъэхьыгъагъ. ЗэкIэ субъектхэм япащэхэр ащ хэлэжьагъэх. Адыгеим ылъэныкъокIэ видеоконференцием хэлэжьагъэх АР-м и ЛIышъхьэу ТхьакIущынэ Аслъан, Премьер-министрэм игуадзэхэр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр.

Олимпиадэ джэгунхэм язэхэщэн субъектхэр зэрэхэлэжьэщтхэм, ащ фэгъэхьыгъэ пшъэрылъэу афагъэуцугъэхэр гъэцэкIагъэ зэрэхъухэрэм, нэмыкIэу Олимпиадэм епхыгъэ Iофэу зыфэгъэзагъэхэм ащ щатегущыIагъэх. Къэралыгъом исубъектхэм ащыщ зыпари хэныгъэ мыхъуным, шIоигъоныгъэ зиIэ пстэуми джэгунхэм яплъын алъэкIыным фэшI Олимпиадэм ибилетхэр атырагощагъэх. Субъект пэпчъ цIыфэу исым ипчъагъэ, иэкономикэ изытет, лэжьапкIэу къыщахьыжьырэр къыдальытэхэзэ, пчъагъэхэмкIэ зэфэшъхьафэу ахэр афатIупщыгъэх. Джащ фэд Паралимпиадэм ибилетхэр зэрагощыгъэхэри. Дмитрий Козак субъектхэм пшъэрылъэу яIэхэм къатегущыIэзэ, Олимпиадэ джэгунхэм шIоигъоныгъэ зиIэ зыпари ахэмы хэны мыхъуным анаIэ тырагъэтынэу, билетхэр игъом зэрагIэкIэхьащтхэм ыуж итынхэу пстэуми къафигъэпытагъ.

— Мы Iофтхьабзэм изыфэгъэхьазырынкIэ, изэхэщэнкIэ пстэури зыфэтшIагъэр цIыфхэр ары, — къыIуагъ ащ. — Арышъ, зэкIэри янэрылъэгъу хъунэу, ахэмынхэу, агукIэ ыгъэразэхэу загъэпсэфынэу тыфаешъ, ащ шъори шъунаIэ тетын фае.

Адыгеим Олимпиадэм ибилетэу пстэумкIи мини 4 къыфэкIуагъ. Ахэм ауасэхэр зэфэшъхьафых. Паралимпиадэ джэгунхэм ыпкIэ хэмылъэу фаер яплъын ылъэкIыщт. Ащ ибилетэу пстэумкIи 6700-рэ республикэм къыфатIупщыгъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

ГумэкIыгъор дэгъэзыжьыгъэным Iоф дашIэ

Щылэ мазэм и 20-м, пчыхьэ хэкIотагъэм, Адыгеим ичIыпIэ зэфэшъхьафхэм ощхэу ащыIагъэр мылэу зэратыришIыхьажьыгъэм къыхэкIыкIэ чъыг къутамэхэр кьекIыкIэхыгъэх, электричествэ рыкIуапIэхэр зэпытхыгъэх. Тэхъутэмыкъое, Теуцожь, Красногвардейскэ, Джэджэ ыкIи Мыекъопэ районхэм арыт псэупIэ 65-мэ электричествэр ямыIэу къэнагъэх.

Щылэ мазэм и 20-м чэщым сыхьатыр 11-м адэжь Тэхъутэмыкъое ыкIи Мыекъопэ районхэм электричествэ рыкIуапIэхэр ащызэпытхыгъэхэу апэрэ къэбар УФ-м ошIэ-дэмышIэ IофхэмкIэ и Министерствэ и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм къыIэкIэхьагъ. Щылэ мазэм и 21-м, пчэдыжьым сыхьатыр 7-м ехъулIэу мы гумэкIыгъор муниципальнэ образовании 5-мэ анэсыгъ.

— ГумэкIыгъохэм ядэгъэзыжьын джырэ уахътэм аварийнэ-гъэцэкIэжьын бригадэ 25-рэ дэлажьэ. Ахэр зэIухыгъэ акционернэ обществэу «Кубаньэнерго» зыфиIорэм иIофышIэх, зэкIэмкIи нэбгырэ 80 фэдиз мэхъух, хэушъхьафыкIыгъэ техникэ 80-м ехъу агъэфедэ. Гъэстынымпхъэ шхъуантIэр игъом аIэкIэхьэ, зэкIэмэ анахь шъхьаIэр мыщ зи цIыф зэрэхэмыкIодагъэр ары, — къыщыIаIуагъ УФ-м ошIэ-дэмышIэ IофхэмкIэ и Министерствэ и ГъэIорышIапIэу АР-м щыIэм.

ОшIэ-дэмышIэм къызыдыхьыгъэ Iофыгъохэм ядэгъэзыжьын фэгъэзэгъэ оперативнэ штабэу Адыгеим щызэхащагъэм хэтхэм сыхьат пэпчъ зэфэхьысыжьхэр ашIых, ом изытет зыфэдэщтыр зэрагъашIэ, гумэкIыгъо хэфэгъэ цIыфхэм IэпыIэгъу афэхъунхэм анаIэ тет.

Республикэм имызакъоу, Краснодар краим ичIыпIэ зэфэшъхьафхэми мыщ фэдэ ощх ащыIагъ. Щылэ мазэм и 20-м пчыхьэм сыхьатыр 6-м къыщегъэжьагъэу щылэ мазэм и 21-м сыхьатыр 8.00-м нэс краим игъогухэм хъугъэ-шIэгъэ 56-рэ къатехъухьагъэу Краснодар игъогу-патруль къулыкъу идежурнэ часть къытыгъ. Джащ фэдэу къалэм дэт чъыги 100 фэдиз кьебэджыгъ, ахэм ащыщэу 19-р автомобильхэм, 14-р — электричествэ рыкIуапIэхэм, 17-р газрыкIуапIэхэм атефагъэх. ГумэкIыгъом идэгъэзыжьын фэгъэзэгъэ къулыкъухэм джырэ уахътэм гъэлъэшыгъэ шIыкIэм тетэу Iоф ашIэ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

* * *

Ом изытет зыкъызэрэзэблихъугъэм, дунаир къызэрэучъыIыгъэм къахэкIэу Теуцожь районымрэ Адыгэкъалэрэ ащыпсэухэрэр гумэкIыгъо хэфагъэх. Ощхэу къещхырэр электрорыкIуапIэхэм, чъыгхэм атещтыхьэу ыублагъ ыкIи щылэ мазэм и 21-м, чэщым сыхьатыр 2-м адэжь нэфынэр къэкIосагъ гъучIычхэр чIыпIабэхэм зэращызэпытхъыгъэм къыхэкIэу. Ахэм мылэу атехъуагъэр афэIэтыгъэп. Джащ фэдэу, тыдэ уплъагъэми, чъыгхэр зэхэцIыцIагъэх, къутамэхэм атыришIыхьэгъэ мылым чъыг шъхьапэхэр зэхигъэгъолъхьагъэх уапхырыплъын умылъэкIэу. Къуаджэхэм нэфыни, пси яIэп, телефонхэми Iоф ашIэрэп. Гъогухэм зытети дэй дэд, цIэнлъагъо хъугъэх, уащызекIонкIэ щынагъо.

Теуцожь район администрацием ипащэу Хьачмамыкъо Азмэт тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, ом изытет къызыдихьыгъэ къиныгъохэм ядэгъэзыжьын а чэщ дэдэм тыдэкIи щыфежьагъэх. Арэущтэу псынкIэу Iофшiэнхэр зэраублагъэхэм ишIуагъэкIэ район сымэджэщым нэфынэр щамыгъэкIосэн альэкIыгъ. Пчэдыжьым жьэу зэIукIагъэх ошIэ-дэмышIэ Iофхэм ядэгъэзыжьын фэгъэзэгъэ район комиссиер ыкIи Iофшiэнхэр зэрэзэхэщэгъэщтхэр рахъухьагъ. Район гупчэм ит предприятиехэм, IофшIапIэхэм япащэхэм, ахэм ащылажьэхэрэм — зэкIэми афэлъэкIыщтыр ашIэ, чэщи мафи зэпымыоу IофшIэнхэр макIох.

Хьачмамыкъо Азмэт къызэриIуагъэмкIэ, электричествэр зэрыкIорэ гъучIычхэм яззетегъэуцожьын электрикхэр а чэщ дэдэм фежьагъэх, ау районым ыкIуачIэкIэ ащ фэдиз IофшIэныр зэрэзэшIохыгъуаем къыхэкIэу, «Краснодар электрическэ сетьхэм» япащэу Нэтхъо Инвер бригадиплI къыгъэкIуагъ, ахэми чанэу Iоф ашIэ. Щылэ мазэм и 21-рэ пчэдыжьым, нахь тэрэзэу къэпIон хъумэ, нэфшъагъом къыщегъэжьагъэу районым игъогухэм пшахъо атыратакъо ГутIэ Алый зипэщэ ДРСУ-м иIофышIэхэм.

Адыгэкъали мыщ фэдэ гумэкIыгъохэм ахэт, ащи, ащ епхыгъэ псэупIэхэми зэпымыоу цIыфхэм Iоф ащашIэ, охътэ кIэкIым къыкIоцI зэкIэри зыпкъ игъэуцожьыгъэным пылъых.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Шъузфэса-къыжь

Ом изытет къызэрэзэщыкъуагъэм къыхэкIыкIэ гъогухэр цIэнлъагъо хъунхэ ылъэкIыщт. Ащ фэшI республикэм щыпсэухэрэм сакъыныгъэ къызыхагъэфэнэу УФ-м ошIэ-дэмышIэ IофхэмкIэ и Министерствэ и ГъэIорышIапIэу АР-м щыIэр къяджэ. Урамхэм бэрэ шъуатемыт, чъыIэр къызхэшъумыгъахь, сабыйхэр язакъоу унэм ишъумытIупщых. Джащ фэдэу фабэр зэрыкIорэ гупчэ системэм изытет шъуупплъэкIузэ шъушIы, электрическэ пкъыгъуабэ зэдыпышъумыгъан.

ИмыщыкIэгъапэмэ автомобилымкIэ гъогум шъутемыхь, шапхъэхэр жъугъэцакIэх, гъогу-патруль къулыкъум иIофышIэхэм къышъуаIорэм шъуедэIу.

Къыддеlагъэхэм тафэраз

Лъытэныгъэшхо зыфэсшIырэ редакциер!

Илъэс пчъагъэрэ тиунагъо гумэкIыгъоу иIагъэр дэгъэзыжьыгъэ зэрэхъугъэр зэрэгушIогъошхор ары ситхыгъэ зыфэгъэхьыгъэр. ПсышIопэ районым ит псэупIэу Хьаджкъо иурамэу Зэкъошныгъэм иухыпIэ дэдэм щыт унэу N 13-р. Зыдэщытыр анахь чIыпIэ дахэмэ ащыщ: къушъхьэри, псыхъо цIыкIоу речъэкIырэри, блэкIыгъэ лIэшIэгъум асфальт зытыралъхьэгъэгъэ гъогури олъэгъух, зэрэчылэу пIэгу исым фэдэу зэпэпплъыхьан плъэкIыщт. Мыщ фэдэ чIыпIэ зэкIужьым уекIолIэнэу гъогу тэрэз зэримыIэр гумэкIыгъошхоу илъэс пчъагъэрэ щытыгъ. ГъэцэкIэжьынхэр бэрэ ащ рашIылIэщтыгъэх нахь мышIэми, гъогум изытет агъэтэрэзэн алъэкIыщтыгъэп. Ощх зэпымыоу къещхырэмрэ къушъхьэм къечъэхырэ псымрэ асфальт зытемылъэу къэнэгъэ чIыгу Iахьыр зэхагъэтэкъожьыщтыгъ. Псыхъом тель лъэмыджри зэп зэрэзэхэтэкъуагъэр.

Гъогур къагъэцэкIэжьынэу, ищыкIэгъэ фэIо-фашIэхэр рашылIэнхэу район администрацием пчъагъэрэ телъэIугъ. Ау мыщ игъэкIэжьын пае мылъку зэрэщымыIэр ары джэуапэу ренэу зэхэтхыщтыгъэр. Мы Iофым хэкIыпIэу иIэн ыкIыщтхэм зэпымыоу салъыхъущтыгъ. Сыда пIомэ а унэу зигугъу къэсшIыгъэм сэкъатныгъэ зиIэ сшы изакъоу ис, ащ лъэсэу къыкIуханыр къин къыщэхъу.

Лыгъотх къоджэ псэупIэми районми япащэхэр зэблэхъугъэ хъугъэх. Пэрыохъубэмэ сашIокIыгъ, гъэIорышIэпIэ зэфэшъхьафхэм сигумэкIыгъо ясхьылIэу бэрэ хъугъэ. ЛъэIоу сиIагъэр зы — гъогум асфальт тыралъхьанэу, лъэмыджэу псыхъом телъыр агъэпытэнэу ары.

Шъэумэн Хьазрэт ишIуагъэкIэ 2013-рэ илъэсым лъэмыдж къытфашIыгъ. Нэужым Краснодар краим игубернатор игуадзэу Хьатыу Джамболэт ихьатыркIэ гъогури къагъэтэрэзыгъ.

Тхьаегъэпсэушхо ясIо сшIоигъу Хьатыу Джамболэт, Шъэумэн Хьазрэт, Ушхо Мэдинэ ыкIи нэмыкIхэу лъэмыджым ыкIи гъогум яшIын хэлэжьагъэхэм.

Псауныгъэ пытэ яIэу, яунагъохэм мамырныгъэ арылъэу, ем къащиухьэу ягъашIэ къахьынэу сафэлъаIо!

БОУС Нин.

Ныбджэгъуныгъ

Зэшъэогъуитlу Мыекъуапэ къэкlуагъ,
Гухэлъы шъхьаlэу ахэм яlагъ
Ныбджэгъоу бэшlагъэу амылъэгъугъэм
Ыдэжь ихьанхэшъ, ыгу къаlэтынэу.

Яныбжьыкlэгъум къалэм щеджагъэх,
Ащ пай къашlошlыщтыгъ дэгъоу щыгъуазэхэу.
Шъхьаем, Мыекъуапэ зызэблихъугъэшъ,
Мо ныбджэгъужъхэр лъыхъоу ежьагъэх.

Унэ лъэгэшхохэр зэпэкlагъэкlызэ,
Бэрэ мэлъыхъох апэ рагъэхъузэ.
Ежьхэр зыфаер къызагъотыхэм
Бысымгуащэр къапэгъокlыгъ.

Ипъэпlэ макъэхэр зэрэзэхеххэу,
Ныбджэгъу сымаджэр къэгумэкlыгъ.
Фэмыубытыжьэу нэпсыр къышlуехэу,
lаплlыри пытэу къарищэкlыгъ.

Зэныбджэгъушlухэр бэ зынэсыгъэхэр,
Ясабыигъоми рыгущыlагъэх.
Бэ зэман къиным акlэхихыгъэр
Шъхьэм икlыжьыгъэу, гум къинэжьыгъэр.

Зэо лъэхъаным ахэр къэхъугъэх,
Гъаблэми, гъаеми къахэкlыжьыгъэх.
Нэу егъэзыгъэмэ ахэр апlугъэх,
Ятэхэм ренэу акlэхъопсыгъэх.

Ау къиныгъуабэмэ апэшlуекlуагъэх,
Шъофыми, губгъоми ащылэжьагъэх,
Зыч-зыпчэгъоу зэдыщыlагъэх,
Ныбджэгъуныгъэм къыухъумагъэх.

Нахьыжъхэм ягъашlэ сэ сыщыгъуаз,
Лъэшэу сигуапэуи зафэсэгъаз.
Шъуимафэ чэфэу, шъуичэщ гупсэфэу,
Хъярым шъудакlоу Тхьэм шъущегъаl!

Сятэжъэу Блэнэгъэпцlэ Екъутэкlрэ А. Хьалащтэм ишъэогъоу Дыхъу Бэчмызэрэ афэгъэхьыгъ. Сятэжъ къызыхъугъэ мэфэкl мафэм пэсэгъохы. Уипхъорэлъфэу ХЬАЛЭЩТЭ Айдэмыркъан.

ЦIыфышIумэ яцIыфыгъ

ЦIыфым ущымыгъозэ дэдэу ицIыфыгъэрэ иIофшIагъэрэ утегущыIэныр къекIурэп. Щытхъу лыем хэти ыгъэдахэрэп. Ау станицэшхоу тыздэсым илъэс 40-м ехъоу къыддыдэсхэм сащыгъуаз, тызэIокIэ, тызэрэшIэ. Зэшъхьэгъусэхэу сыкъызтегущыIэ сшIоигъохэм Iоф зыщашIэхэрэр цIыф кIуапIэхэу щытых. СыгукIэ сызпэблэгъэ бзылъфыгъэу Гусейновэ Нурыет гинекологэу Джэджэ сымэджэщым Iоф щешIэ. Ишъхьэгъусэу Гусейнов Сергей щэ заводышхоу станицэм дэтым идиректорэу илъэс пчъагъэм Iоф щешIэ. Щэм хэшIыкIыгъэ гъомылапхъэу къыдигъэкIырэр Адыгеим имызакъоу, чIыпIэ чыжьэбэмэ ащащэ.

Заводым къышIырэ адыгэ къуаем идэгъугъэкIэ мызэу апэрэ чIыпIэхэр къэгъэлъэгъон зэфэшъхьафхэм къащихьыгъэх. «Адыгэ макъэми» а къэбархэр къехьэх.

Сэ сшъхьэкIэ сызщыгъуазэр тапэкIэ заводым теплъэу иIагъэр зыфэдагъэмрэ джырэ лъэхъаным зэрэхъугъэмрэ. Заводыр чэу лъхъанчэкIэ къэшIыхьагъэу, щызекIохэрэри дэплъагъохэу щытыгъ. Джырэ лъэхъаным ащ инэу зиушъомбгъугъ.

Унэгъо пчъагъэу рэзэныгъэ хэлъэу агъэкощыгъагъэхэм япсэуалъэхэр зыдэщытыгъэ чIыпIэхэм джы гаражышхохэр, нэмыкI псэуалъэхэр арашIыхьагъэх. ЦIыфыбэмэ заводым Iоф щашIэ, ежь Сергей икIэлитIуи ахэм ахэт.

Сергей Гусейновыр чанэу, цIыфыгъи хэлъэу илъэс пчъагъэм илэжьакIохэм Iоф адешIэ. Дэлэжьагъэхэу пенсионер хъугъэхэми рэзэныгъэ фырятI. Сэ сигъунэгъу шъузэу заводым Iоф щызышIэщтыгъэм къысфеIуатэ:

— Пенсием кIуагъэхэм зэкIэми мазэ къэс сомэ 500 зырыз ареты. Ащ нэмыкIэу илъэсыкIэр къызысыкIи сомэ мин зырыз къытеты.

Жумарева Евдокии Сергей зэрэфэразэхэр ыкIи зэращымыгъупшэрэр къысиIуагъ.

— Пенсием тыкIуагъэми, тыщыгъупшэрэп, — еIо ащ. — АщкIэ инэу тыфэраз, псауныгъэ иIэнэу тыфэлъаIо.

Нурыет сымэджэ IофкIэ екIуалIэрэр макIэп. Ау сыд фэдэ IофкIэ уекIолIагъэми цIыфыгъэ къыхэфэ, къыпфэгумэкIэу къыппэгъокIы. ПсэукIэу иIэм елъытыгъэу щыIэх зигъэиныныр къытекIоу, къыбдэгущыIэнкIи фэмыяхэу цIыфхэр. Ар нахь зыщыбгъэунэфырэр сымаджэщхэр ары. ЦIыфыбэмэ ягукIаo хъугъэ сымэджэ IофкIэ врачхэм якIуалIэхэрэм къызэрапэгъокIырэ шIыкIэхэр. Хэти сымэджэнэу фаеп.

Сэ сызщыгъозэ Нурыет цIыфхэр къыфэразэх. Ащ пае псауныгъэ пытэ иIэу, бэрэ щыIэнэу сыфэлъаIо. Ащ пэгэныри, зигъэиныныри, цIыфхэр хъэтэпэмыхь ышIынхэри шэнэу хэлъхэп. Сымаджэхэм ынэгу ихыгъэу, цIыфыгъэ хэлъэу адэзекIо.

ХЬАБЭХЪУ Нэфсэт.

НардхэмкIэ зэнэкъокъущтых

Аужырэ илъэсхэм тиреспубликэ зыщызыушъомбгъугъэ спорт лъэпкъхэм ащыщ нардхэр. ЗэIукIэгъухэм спортсмен цIэрыIохэр, культурэм щызэлъашIэхэрэр ащызэнэкъокъух. Турнирыр «Адыгэ макъэм» зэхещэ.

— Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкIощтхэм япэгъокIэу зэнэкъокъу гъэшIэгъон тиIэщт, — къеIуатэ зэхэщакIо купым ипащэу Пэнэшъу Мыхьамодэ. — Бырсыр Абдулахь, Гостэкъо Хьумэр, Хъот Юныс, Александр Матусьян, Азиз Оганесян, Семен Манашировыр, нэмыкIхэри ешIэщтых.

Шахмат зыщешIэхэрэ клубэу Мыекъуапэ дэтым щылэ мазэм и 23-м зэнэкъокъур щызэхащэщт.

Щэм ыуасэ сомэ 60-м нэсы

ИлъэсыкIэм ехъулIэу тыгъэгъазэ мазэм гъомылапхъэхэм ауасэхэм къахэхъоныр хабзэ хъугъэ тIоми тыхэукъощтэп. МэфэкIым цIыфхэм зызэрафагъэхьазырыщтыр гъэнэфагъэ, сыд ыуасэми, ящыкIагъэр ащэфыщт. Ар зышIэрэ щакIохэм пэрыохъу ямыIэу, агу къэкIырэм фэдиз хагъахъо фэдэу къытщэхъу. Ау мы Iофыр щэкIо закъохэр арэп зэлъытыгъэр. Ежьхэми къызэращэфыгъэ уасэм къыхагъэхъуагъэ зыхъукIэ, зэращэжьырэри нахь ины ашIы. Адыгеим къыщамыгъэкIыгъэ е къыщыдамыгъэкIырэ шхынхэр нэмыкI шъолъырхэм къазэрарагъэщырэм фэшI, ауасэ нахь ины мэхъу. ГущыIэм пае, Адыгеим къыщыдагъэкIырэ щэр зэримыкъурэм къыхэкIэу Краснодар краим къыщащэфы. Ащ уасэу лъатыгъэм елъытыгъэу зэращэжьыщтыри агъэнафэ. Мыекъопэ гупчэ бэдзэрым щэ литрэм уасэу щыриIэр сомэ 50-м щегъэжьагъэу 60-м нэсы. Къыхэгъэщыгъэн фае шэкIогъу мазэм ащ ыуасэ сомэ 40-м къызэремыхъущтыгъэр.

Джащ фэдэу, кIымафэрэ Адыгеим пхъэшъхьэ-мышъхьэхэмрэ хэтэрыкIхэмрэ икъу фэдизэу къыщагъэкIын амал зэрэщымыIэм къыхэкIэу, ахэм ащыщхэр нэмыкI шъолъырхэм къаращых. Ащ имызакъоу, илъэсыкIэр къызэрэблагъэрэм ехъулIэуи ахэм уасэу яIэхэм лъэшэу ахагъахъо. Джырэ уахътэм Мыекъопэ гупчэ бэдзэрым гъомылапхъэхэм уасэу щыряIэр зыфэдизым зыщыдгъэгъозагъ.

ЗэкIэми агъэшIагъоу охътэ кIэкIым лъэшэу къызыхэхъуагъэр чэт кIэнкIэхэр ары. ШэкIогъум кIэнкIипшIыр сомэ 30-м е 32-м къыпфихьыщтгъагъэмэ, джы ахэм уасэу яIэр гурытымкIэ сомэ 50. Сомэ 40-м нахь пыутэу ахэр бэдзэрхэми, тучанхэми ачIэбгъотэн плъэкIыщтэп. Мыхэм уасэу яIэм джырэблагъэ къызэрэщымыкIэщтым щакIохэм тыщагъэгъозагъ. Хьаджыгъэм ыуасэ хэхъуагъ нахь мышIэми, хьалыгъум ыпкIэ зэхъокIыгъэп. Ар къэзышIырэм елъытыгъэу сомэ 12-м къыщегъэжьагъэу сомэ 16-м нэсы. Ау къуаем уасэу иIэм зэхатшIэу къыхэхъуагъ. Ар блэкIыгъэ илъэсым иаужырэ мазэхэм килограммыр сомэ 250-кIэ тфэщэфыщтгъагъэмэ, джы 265-рэ ащ лъыттын фае. Мыщ уасэу иIэм мэзаем ыкIэхэм анэс зэрэхэмыкIыщтым щакIоу гущыIэгъу тшIыгъэм ицыхьэ тель. Тыгъэгъазэм и 28-м щегъэжьагъэу и 30-м нэс чэтым ыуасэ къыхэхъогъагъ, ащ икилограмм соми 145-м нэсыщтыгъ. МэфэкIым ыуж ащ ыуасэ хагъэкIыжьыгъ, джы 130 — 135-кIэ бгъотын плъэкIыщт. ИлъэсыкIэм ехъулIэу джэнчым раIуалIэрэми къыхэхъуагъ. Къэмланым илъ джэнчэу сомэ 75-рэ зыосагъэр джы соми 100 хъугъэ, ыуасэ джырэблагъэ хагъэкIыжьынэуи гугъапIэ щыIэп. Къоным, пхъэшъхьэ-мышъхьэхэм, нэмыкI гъомылапхъэхэм ауасэ соми 5 — 15 ахэхъуагъ.

2014-рэ илъэсыр къызихьагъэр мафэ тIокIым къехъугъ, ау гъомылапхъэхэм ауасэ хагъэхъуагъэр хагъэкIыжьын гухэлъ зыми иIэп. Сыда ар ащ зыкIэхъурэр? ЦIыфхэм лэжьапкIэу, пенсиеу къаратырэм къахагъэхъонэу игъо имыфэхэзэ, зэхатшIэу пстэуми ауасэхэм зыкъаIэтыгъ.

Гупчэ бэдзэрым щэфакIоу тетхэм мыщкIэ гупшысэу яIэхэм защыдгъэгъозагъ. ЗэкIэ лъапIэ зэрэхъугъэм къыхэкIэу, пенсионер бзылъфыгъэм хабзэм къыфигъэшъошэгъэ ахъщэр зэримыкъурэр къытиIуагъ. ЩыIэныгъэмкIэ анахь ищыкIагъэхэр ерагъэу зэрегъэуIух, ахъщэ фимыкъужьэу чIыпIэ къин бэрэ зэриуцорэри къыхигъэщыгъ. НэмыкI бзылъфыгъэу IэшIу-IушIухэр зыщэщтыгъэм зызыфэтегъазэм, ищыкIагъэр зэкIэ ежь-ежьырэу къыгъэкIэу къытиIуагъ. НэмыкI шIыкIэ зэрэщымыIэм, лэжьапкIэ закъокIэ псэун амал зэримыIэм Татьянэ тыщигъэгъозагъ.

Бэдзэрым, тучанхэм ащащэрэ гъомылапхъэхэм ауасэ нахь зэтеуцожьынэу, зыпкъ итынэу, ащ къыкIэлъыкIоу лэжьапкIэми, пенсиехэми къахагъэхъонышъ, цIыфхэм ящыкIагъэр икъу фэдизэу зэрагъэгъотын амал яIэу, тэрэзэу зэрыпсэушъунхэ ахъщэ илъэсыкIэм къаIукIэнэу тэгугъэ.

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

Олимпиадэм имашIо икъехьакIын зыфагъэхьазыры

КIымэфэ Олимпиадэу Шъачэ щыкIощтым имэшIо эстафетэу мэзаем и 3-м Адыгеим къэсыщтым ишъыпкъэу тиреспубликэ зыфегъэхьазыры. Iофтхьабзэр республикэм зэрэщыкIощтыр зэхэщакIохэм зэхэугуфыкIыгъэу къаIорэп, ау ар мэфэкI шIыкIэм тетэу зэрэзэхащэщтыр гъэнэфагъэ.

Мэхьанэшхо зиIэ спорт Iофтхьабзэм чанэу хэлэжьэщтхэм ащыщых апшъэрэ ыкIи сэнэхьат зэщызэрагъэгъотырэ гурыт еджапIэхэм ястудент анахь дэгъухэр. Къэлэ шыгъэчъапIэм, Лениным ипчэгу ыкIи стадионым ащыкIощт къэгъэлъэгъон зэфэшъхьафхэм ахэр ахэлэжьэщтых. Ахэм ащыщхэр АР-м хэгэгу кIоцI Iофхэмкiэ и Министерствэ икъулыкъушIэхэм ягъусэхэу щынэгъончъэным лъыплъэщтых, театральнэ къэгъэлъэгъонхэм ахэтыщтых, нэмыкI пшъэрылъ гъэнэфагъэхэри афагъэуцугъэх. Джырэ уахътэм шъхьадж зыфэгъэзэгъэщт Iофыгъом елъытыгъэу студентхэм загъэхьазыры.

Стадионым щыкIощт къэгъэлъэгъонхэм ахэлэжьэнхэу апшъэрэ еджэпIитIум ястудентхэм зызэрагъэхьазырырэр тэри нэрылъэгъу къытфэхъугъ. Зэрифэшъуашэу, бырактъо зэфэшъхьафхэр аIыгъхэу, зэдырагъаштэзэ къызэрекIокIыщтхэм ахэм зыфагъасэ. Къулэ Альберт цIыкIуми ишъыпкъэу а мафэм зыфегъэхьазыры. Iофтхьабзэм итамыгъэ шъхьаIэу хахыгъэ тхьакIумкIыхьэм ишъуашэ щыгъэу Олимпиадэм фэгъэхьыгъэ орэдыр пчэгум итэу ащ къыIощт.

Олимпиадэм имэшIо эстафетэ тиреспубликэ зэрэхэлэжьэщтым фэгъэхьыгъэ Iофтхьабзэр зэрифэшъуашэу зэрэзэхащэщтым щэч хэлъэп. АР-м культурэмкIэ и Гупчэ ипащэу Къулэ Амэрбый ары къэблэгъэрэ Iофтхьабзэм ирежиссерыр. Дунэе Iофтхьабзэр пстэуми ашIогъэшIэгъон зэрэхъущтым ар ишъыпкъэу пылъ.

Батышева Асе Адыгэ къэралыгъо университетым экономикэмкIэ ифакультет ия 2-рэ курс щеджэ, мы Iофтхьабзэм хэлэжьэнэу зэрэхъугъэм лъэшэу рэгушхо.

— Олимпиадэм имэшIотхъуабзэ Мыекъуапэ къызэрахьыщтым, сэ сшъхьэкIэ ахэм сызэрахэтыщтым сыкIэгушIу, — еIо пшъашъэм. — Тарихъым къыхэнэжьыщт хъугъэ-шIагъэм сызэрэхэлэжьагъэр сыгу егъашIэм къинэжьыщт, къыскIэхъухьэрэ лIэужхэми афэсIотэжьыщт. Цыхьэ къысфашIи сызэрэхагъэхьагъэмкIэ сэгушIо, сэ къысэлъытыгъэр зэкIэ зэрифэшъуашэу згъэцэкIэщт.

ПIАТIЫКЪО Анет.

Гъэтхэ IофшIэнхэр шIэхэу аублэщтых

Республикэм ичIыгулэжьхэм ябжыхьэ IофшIэнхэр IэшIэхы къафэмыхъугъэхэми, ом изытет зэрар къафихьыгъэми, бжыхьасэхэм япхъын зэрифэшъуашэу зэшIуахын алъэкIыгъ.

Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкIэ и Министерствэ къэкIыхэрэмкIэ ыкIи чIыгулэжьынымкIэ иотдел ипащэу Абрэдж Эммэ тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, 2014-рэ илъэсым Iуахыжьынэу республикэм ихъызмэтшIапIэхэм бжыхьасэ гектар мини 100-м ехъу апхъыгъ, гъэрекIо елъытыгъэмэ, ар гектар мини 3-кIэ нахьыб. Ащ щыщэу коцым рагъэубытыгъэр гектар мин 79,5-рэ, хьэу апхъыгъэр гектар мин 15,7-рэ, рапсым ичылапхъэ зэрагъэкIугъэр гектар мини 5,8-рэ мэхъу.

— Бжыхьасэхэр зэкIэ дэгъоу къыхэкIыгъэх ыкIи ахэм язытет, непэрэ мафэр пштэмэ, уигъэрэзэнэу щыт, — еIо Эммэ. — Бжыхьэм ом изытет къыхэкIыкIэ, тигубгъохэм цыгъохэр къякIугъагъэх, ахэм зэрарэу къахьышъущтыр макIэп. ГумэкIыгъом идэгъэзыжьын хъызмэтшIапIэхэр ыуж яшъыпкъэу ихьагъагъэх. Анахьэу цыгъохэр зыщыбэгъэ гектар 41,5-м щэнаут зэфэшъхьафхэр ахалъхьагъэх. Охътэ кIэкIым IофшIэнхэр зэрэзэшIуахыгъэхэм ишIуагъэкIэ цыгъохэр бэкIэ нахь макIэ хъугъэх ыкIи зэрар къязыхьын зылъэкIыщт шапхъэу агъэуцугъэм пчъагъэр шIокIырэп.

Аужырэ уплъэкIунхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, бжыхьасэхэм кIымафэр дэгъоу рахы, чIышъхьашъом мыл техъуагъэп ыкIи ащ итемпературэ шапхъэу щыIэхэм адештэ. Бжыхьасэхэм япроцент 82-м язытет дэгъу, адрэ къэнэрэ процент 15-ми уигъэрэзэнэу щыт. Рапсыми изытет непэрэ мафэмкIэ дэгъу.

Гъэтхэ губгъо IофшIэнхэр аублэнхэкIэ бэп къэнагъэр. Бжыхьасэхэр бэгъонхэм фэшI чIыгулэжьхэм ящыкIэгъэщт чIыгъэшIухэр, гъэстыныпхъэр зэрагъэгъотых. Джащ фэдэу гъэтхасэхэм япхъыни яшъыпкъэу зыфагъэхьазыры, чылапхъэхэр къащэфых, зэзыгъэгъотыгъахэхэм ахэм ядэгъугъэ ауплъэкIу.

ПшъэдэкIыжьэу ыхьырэмкIэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиIэ обществэу «Архонт ресурс» зыфиIорэм республикэм ихъызмэтшIапIэхэр дэлажьэх. ЯщыкIэгъэщт чIыгъэшIухэм ямызакъоу, чылапхъэхэр, гъэстыныпхъэр ащ къыщащэфых.

ПIАТIЫКЪО Анет.

РЕДАКЦИЕМ КЪАТХЫРЭ ПИСЬМЭХЭР

Тигуапэу тафэгушIо!

ИлъэсыкIэу къихьагъэмкIэ тафэгушIо ыкIи шIоу щыIэр къадэхъунэу тафэлъаIо тшIоигъу Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэщым пульмонологиемкIэ иотделение иIофышIэхэм зэкIэми. 1989-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу мы отделением ипащ Урысые Федерацием изаслуженнэ врачэу, Адыгэ Республикэм инароднэ врачэу, псауныгъэр къэухъумэгъэным иотличникэу Нэхэе Мирэ.

Илъэс пчъагъэм ящытхъу арагъаIоу мыщ щылэжьэхэрэ врачхэу ГъукIэлI Сарэ, Еутых Симэ, Ольга Харламовам, ХьацIэцIэ Фатимэ цIыфхэр лъэшэу афэразэх, яIэпэIэсэныгъэ, яшIэныгъэ сымаджэхэм джыри бэрэ афагъэлэжьэн алъэкIынэу, псауныгъэ пытэ яIэнэу афэтIо.

Шъхьафэу ящытхъу тIо тшIоигъу медсестра хъупхъэхэу, санитаркэхэу мафэ къэс мыпшъыжьхэу зипшъэрылъхэр зыгъэцакIэхэрэм. Мыхэм зэкIэми яцIыфыгъэ, ягукIэгъу ишIуагъэкIэ отделением пытэу ылъэ тет, ищытхъу бэрэ аIо.

ИлъэсыкIэу къихьагъэм имафэ пэпчъ гушIуагъо къафихьэу, ягъашIэ кIыхьэу, яунагъохэм хьярыр къябэкIэу псэунхэу Тхьэм еIу.

Мы отделением къыщызэIэзагъэхэу ДАУР Мыхьамод, УНЭРЭКЪО Аслъан, ШЪХЬЭЛЭХЪО Хьазрэт, УДЖЫХЪУ Нурбый, УДЖЫХЪУ Руслъан.

Шапхъэхэр шъумыукъох

Зэфэхьысыжьхэм къызэрагъэлъагъорэмкIэ, лъэсрыкIохэр зыхэфагъэхэ хъугъэ-шIагъэ 64-рэ 2013-рэ илъэсым Адыгеим щагъэунэфыгъ. Ахэм нэбгырэ 20 ахэкIодагъ, 45-мэ шъобж зэфэшъхьафхэр атещагъэхэ хъугъэ. Гъогу-патруль къулыкъум иIофышIэхэм къызэратырэмкIэ, хъугъэ-шIагъэхэм ащыщыбэхэр ежь лъэсрыкIохэм апкъ къикIыгъ. Гъогур зыщызэпычъы мыхъущт чIыпIэхэм зэратехьэхэрэм, бэхэр ешъуагъэу зэрэзекIохэрэм тхьамыкIагъохэр къакIэлъэкIох.

Щылэ мазэм и 6-м Тэхъутэмыкъое районымкIэ къуаджэу Новэ Адыгеим дэжь Краснодар краим истаницэу Северскэм щыщ хъулъфыгъэу иавтомобилэу «Пежо-407-м» ирулъ кIэрысыгъэм гъогур зэпызычыщтыгъэ лъэсрыкIор риутыгъ. Мыщ дэжьым гъогурыIоным ишапхъэхэр зыукъуагъэу агъэунэфыгъэр лъэсрыкIор ары. Шъобж хьылъэу тещагъэ хъугъэхэм апкъ къикIыкIэ а чIыпIэм хъулъфыгъэм идунай щихъожьыгъ.

Гъогухэм къатехъухьэрэ хъугъэ-шIагъэхэм япчъагъэ нахь макIэ шIыгъэным фэшI 2014-рэ илъэсым щылэ мазэм и 17-м Iофтхьабзэу «ЛъэсрыкIу» зыфиIорэр Мыекъуапэ щызэхащагъ. Гъогу-патруль къулыкъум иIофышIэхэм лъэсрыкIохэри водительхэри къагъэуцухэзэ гъогурыIорыгъэшъ зэдэгущыIэгъухэр адашIыгъэх, шапхъэхэр амыукъонхэу, сакъынхэу къязыхагъэфэнэу зафагъэзагъ. А зэкIэри гъэцэкIагъэ зыхъукIэ, цIыфым ипсауныгъи, ищыIэныгъи къызэрэнэжьыщтхэр агурагъэIуагъ.

Ю.А. МАНЖУРИНА.

Тхылъым къыгъэущыгъэ гупшысэхэр

2014-рэ илъэсыр къихьанкIэ сыхьат заулэ къэнагъэу илъэсыжъэу икIырэр дэзгъэкIотэжьынэу сипхъорэлъфэгъум дэжь сыкIуагъ. НэмытIэкъо Даутэ илъэс 80 ыныбжь, илъэс 50-рэ рулым кIэрысэу Iоф ышIагъ. Дэгъоу зэрэлэжьагъэм пае къыфагъэшъошэгъэ тын лъапIэхэри иIэх.

Апэрэ лъэбэкъур иунэ зэрисыдзагъэм тетэу, тIысыгъуи симыфэзэ, тхылъ гъэшIэгъон къызэрэзэкIэхьагъэм сыщигъэгъозагъ, ащ седжэнэу къыситыгъ. ЧылIэм а зы тхылъ закъор зэрэдэлъым къыхэкIэу еджэ зышIоигъомэ ячэзыу зэрэкIыхьэри къыхигъэщыгъ, псынкIэу фэсхьыжьынэу унашъо къысфишIыгъ. Тхылъэу къыситыгъэр тхылъыпIэ къэмланым дэлъыгъ. ТIури ашъокIэ куплъчIыпцIэх. Дышъэпс егъэшъоуэ хьарыфхэмкIэ тетхагъ: «Ахэджэго Мурат».

Даутэ еджэныр зэрикIасэм сыщыгъуаз. Ащ тхылъ гъэшIэгъоныбэ иI, анахьэу Хэгъэгу зэошхом фэгъэхьыгъэхэмрэ дзэпащэхэм ягукъэкIыжьхэр зыдэтхэмрэ икIасэу зэригъэгъотыхэрэр. Мы тхылъэу къыситыгъэу къэсплъыхьэрэр апэрэу слъэгъугъэ, ары пакIошъ, Ахэджэго Мурат ехьылIэгъэ тхылъ атхыгъэми сшIагъэп. Тхылъым ыцIэ сызеджэм Краснодар краим ипащэу Ткачевым иапэрэ гуадзэу Iоф зышIэщтыгъэ Ахэджэго Мурат зэрэфэгъэхьыгъэр нафэ къысфэхъугъ. Сызэрэщысыгъэр сшIобащэ къэухьыгъэу, садэжь сыкIожьэу тхылъым иапэрэ нэкIубгъохэр къызэлусэхыфэхэ сшIуабэ дэшIагъ.

ТхылъыкIэ къызысIэкIахьэкIэ пчъагъэу къыдагъэкIыгъэр зыфэдизым, авторым, къыдэзыгъэкIыгъэм сяплъыныр сишэн. Пчъагъэм сигъэрэзэгъахэп, 1000-р сшIомэкIэ дэдагъ.

Мыщ фэдэ тхылъыр адыгэ унагъо пэпчъ иунэ илъын фаеу къысшIошIы. Джащ фэдэу, ихэхъоныгъэрэ игъэдэхэнрэ шъхьамысыжьэу ищыIэныгъэ зыфигъэтIылъыгъэ Краснодар краим щыпсэурэ цIыфхэм ашIогъэшIэгъонэу еджэщтгъагъэу къысщэхъу. ЕджапIэхэми ачIэлъын фаеу сеплъы.

Ахэджэго Мурат зыфэдагъэр, Iофэу ыгъэцакIэщтыгъэхэр къисIотыкIынэу непэ мурад зыфэзгъэуцужьыгъэп. Ау тхылъым сызеджэм, Мурат зэзакъо сызэрэIукIэгъагъэр синэплъэгъу къыкIэуцожьыгъ. Ащ къыхэкIэу гъэзетым сыкъэтхэнэуи сыгу къихьагъ.

IофшIагъэр къыдэзыгъэкIыгъэ тхылъ тедзапIэу «Периодика Кубани» зыфиIорэм иIофышIэхэр, тхылъыр зыугъоигъэхэу Борис Золотовым, Иван Гороховым, зэхэзыгъэуцуагъэхэу Ольга Гороховам ыкIи Олег Филипковым тхьашъуегъэпсэу ясIо сшIоигъу Мурат ехьылIагъэу тхылъ къызэрагъэкIыгъэмкIэ. Ахэджэго Мурат иIахьылхэм ямызакъоу, Теуцожь районым ит къуаджэу Гъобэкъуае дэсхэри къышъуфэразэх.

СымыгъэшIэгъон сымылъэкIыгъэр пэублэ гущыIэхэм къащегъэжьагъэу аужырэ гукъэкIыжьхэм анэсэу тхылъым шIыкIагъэтхъырэр цIыф хьалэмэтэу, лъэгапIэ ин дэдэмэ анэсын зылъэкIыщтыгъэ Муратым шIулъэгъуныгъэ гъунэнчъэу фырыIэр ары. Адыгэ лъэпкъым къызэрэхэкIыгъэр зы такъикъкIи зыщимыгъэгъупшэу, цIыф лъэпкъ зэхэдз ымышIэу ар IэнэтIэзехьэшхуагъ. ЗышIэщтыгъэхэми, тхыгъэу сызэджагъэхэми ар къаушыхьаты.

Тичылэ къин горэ дэтэу янэ-ятэхэр къыщагъэхэу Мурат апэрэу слъэгъугъагъэ. ЦIыф зэхэт купэу щытыгъэм ар псынкIэу къахэсшIыкIыгъ. Шъхьац шхъомчышъом хэт фыжь куашэр, дунаир къэзыгъэнэфыщтыгъэ щхыпэр, нэгу ихыгъэр зыми хэкIокIэнэу щытыгъэп. ЦIыфхэр зэлузгъэкIотхи Мурат секIолIагъ. ЫIапэ пытэу сыубытыгъэ. Джаущтэу, щхыпэр ынэгу телъэу сыгу къинагъ Ахэджэго Мурат.

Адыгэ чIыгоу мыщ фэдэ кIалэхэр зылэжьыгъэхэм тырэгушхо, янэ-ятэхэу Мурат зыпIугъэхэм тафэраз, тилъэпкъ къыхэкIыгъэ ныбжьыкIэм IэнэтIэшхо къызэрэфагъэшъошагъэр зэрэтигуапэр Краснодар краим ис цIыфхэм ясIо сшIоигъу.

Джащ фэдэ гупшысэхэр сигъэшIыгъэх гъэшIэгъонэу, сурэтхэмкIэ гъэкIэрэкIагъэу Мурат фэгъэхьыгъэ тхылъым сызеджэм.

СТIАШЪУ Майор.

Гъобэкъуай.

2014-рэ илъэсым цIыфхэр Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм зэрэрагъэблэгъэщтхэ графикыр

ЫлъэкъуацI, ыцI, ятацI	IэнатIэу ыIыгъыр	Зырагъэблэгъэщтхэ мафэр	Зырагъэблэгъэщтхэ сыхьатыр	ЧIыпIэу зыщырагъэблэгъэщтхэр
Нарожный Владимир Иван ыкъор	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьамат	яплIэнэрэ мэфэку	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 17.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 209-рэ каб.
Iэщэ Мухьамэд Джумалдин ыкъор	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэ игуадз	ятIонэрэ гъубдж	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 12.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 319-рэ каб.
Лобода Александр Павел ыкъор	ХэбзэгъэуцугъэхэмкIэ, хабзэр къыдэлъытэгъэнымкIэ ыкIи чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыным иIофыгъохэмкIэ комитетым итхьамат	ятIонэрэ гъубдж	сыхь. 15.00-м къыщегъэжьагъэу 18.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 309-рэ каб.
Мырзэ Джанбэч Рэмэзан ыкъор	Бюджет-финанс, хэбзэIахь политикэмкIэ комитетым итхьамат	яплIэнэрэ гъубдж	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 13.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 421-рэ каб.
Янэкъо Аскэр Исхьакъ ыкъор	ЧIыгу политикэмкIэ, мылъкумрэ чIыгумрэ япхыгъэ зэфыщытыкIэхэмкIэ комитетым итхьамат	апэрэ мэфэку	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 16.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 401-рэ каб.
Ческидов Игорь Михаил ыкъор	ПсэолъэшIынымкIэ, транспортымкIэ, зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи унэ-коммунальнэ хъызмэтымкIэ комитетым итхьамат	апэрэ бэрэскэжъый	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 17.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 405-рэ каб.
Брыцу Рэмэзан Хьудэ ыкъор	ЗекIонымкIэ, спортымкIэ, экологиемкIэ ыкIи чIыопсым игъэфедэнкIэ комитетым итхьамат	ятIонэрэ гъубдж	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 12.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 417-рэ каб.
Ширина Иринэ Виктор ыпхъур	Социальнэ политикэмкIэ ыкIи псауныгъэм икъэухъумэнкIэ комитетым итхьамат	ятIонэрэ блып	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 17.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 306-рэ каб.
Салов Евгений Иван ыкъор	КультурэмкIэ, унэгъо IофхэмкIэ ыкIи общественнэ организациехэм зэдэлэжьэныгъэ адыряIэнымкIэ комитетым итхьамат	яплIэнэрэ мэфэку	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 16.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 407-рэ каб.
Андреев Игорь Евгений ыкъор	Экономикэ политикэмкIэ, предпринимательствэмкIэ ыкIи IэкIыб экономикэ зэпхыныгъэхэмкIэ комитетым итхьаматэ игуадз	ятIонэрэ гъубдж	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 13.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 404-рэ каб.
Аулъэ Вячеслав Рэмэзан ыкъор	ХэбзэгъэуцугъэхэмкIэ, хабзэр къыдэлъытэгъэнымкIэ ыкIи чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыным иIофыгъохэмкIэ комитетым итхьаматэ игуадз	ятIонэрэ гъубдж	сыхь. 15.00-м къыщегъэжьагъэу 17.00-м нэс	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, я 411-рэ каб.

Къэзыгъэнаф: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм къыфэгъэзэгъэ IофыгъохэмкIэ депутатым зэрезэгъхэрэм тетэу цIыфхэр нэмыкI мафэхэми рагъэблэгъэнхэ алъэкIыщт.

ЦIЫФЫМРЭ ШIЭЖЬЫМРЭ

Лъэужыр щысэшIум къыщежьэ

Шэуджэн Казбек лIы лъэпэлъаг, Iэжь-лъэжь, ыныбжь емылъытыгъэу псынкIэу мэзекIо, шъабэу мэгущыIэ, акъыл зыкIэрыпхын лIы Iуш, умышIэрэ пчъагъэмэ гу алъыуегъатэ.

Илъэс 35-рэ ищыIэныгъэ хым епхыгъэу щытыгъ, Адыгеим пэIапчъэу къыхьыгъ, инидэлъфыбзэкIэ зыдэгущыIэн адыгэ цIыфи ымыгъотэу охътабэ кIуагъэ.

«СылI зыIорэр бэдэд, ау лIы дэдэр зырыз», еIо адыгэ гущыIэжъым. Шэуджэн Казбек Абдулахь ыкъор лIы дэдэу къычIэкIыгъ, адыгэм ищытхъу аригъэIуагъ: хы ШIуцIэм лейтенантэу къулыкъур щыригъэжьи апэрэ ранг зиIэ капитан хъугъэ. Автомат-пулеметнэ взводым икомандирыгъэр хы ШIуцIэ флотым икъухьэ бригадэ ипэщагъ. Шэуджэн Казбек бэмэ ашIэ, ау ащ ищыIэныгъэ къырыкIуагъэм щыгъуазэр бэп.

ТышIум къошIу фэхъу

Шэуджэн зэшъхьэгъусэхэу Абдулахьрэ Цацэрэ Бжыхьэкъоежъым щыщыгъэх, зы уахътэ горэм Мамхыгъэ дэсынхэу хъугъагъэ — Абдулахь еджапIэм идиректорэу агъэкIогъагъ. Казбек а къуаджэм къыщыхъугъ.

Абдулахь анахь лъытэныгъэ зыфашIэу, гъэсагъэу Iэгъо-благъом исыгъэмэ ащыщыгъ. 1932-рэ илъэсым КПСС-м и ЦК и Апшъэрэ еджапIэ къыухыгъагъ. 1941-рэ илъэсым, заор къызежьэм, Краснодар политрукэу къулыкъур щихьыщтыгъ. Заом игъогу къиныбэ зэпичыгъ, я 18-рэ Дзэм хэтэу зэуагъэ. Новороссийскэ щыкIогъэ зэо мэшIуаехэм политрукыр япчэгу итыгъ, Къырым чIыгур къыухъумэзэ, пчъагъэрэ уIагъэхэр къытыращагъэх.

Казбек тым ищыIэныгъэ щысэ тырихыщтыгъ, лIыхъужъныгъэу ащ зэрихьагъэр шапхъэ фэхъугъ. 1943-рэ илъэсым уIэгъэ хьылъэхэр телъхэу ятэ дзэм къыхагъэкIыжьи къызэкIожьым, Казбек илъэсибгъу ыныбжьыгъ. Тым илъэуж рыкIонэу, дзэм ищыIэныгъэ рипхынэу кIалэм гухэлъ ышIыгъагъ. Гурыт еджапIэм ыуж Баку дэт апшъэрэ дзэ-хы училищым чIэхьагъ. Ар къызеухым къулыкъур ыхьынэу лейтенант ныбжьыкIэр хы ШIуцIэ флотым агъэкIуагъ. ПсычIэгъ лагъымэхэр зыгъэIорышIэрэ аппаратым Iоф ригъэшIэнэу Казбек сэнэхьат иIагъ. Илъэсищ зытешIэм къулыкъур лъигъэкIотэнэу ыкIи хым лагъымэу хэлъхэр къызэрэхахырэ аппаратхэр зыщагъэфедэрэ къухьэм исынэу Севастополь агъэкIуагъ. Псы чIэгъыр зэрауплъэкIурэ ыкIи ащ лагъымэу хэлъхэр къызэрэхахырэ аппаратхэр зыщагъэфедэрэ къухьэм икомандир игуадзэу къулыкъур ыхьэу еублэ.

Дэгъоу, IэпэIэсэныгъэшхо хэлъэу къулыкъур зэрихьырэр къыдалъытэ, а къухьэ дэдэм икомандирэу кIалэр ашIы. Зыфагъазэрэр зэрифэшъуашэу игъом егъэцакIэ, «цIыф хьалэл, шъырыт» аIо пащэхэм. «ШIошъхъуныгъэ пытэ, еплъыкIэ тэрэз зиIэ цIыф» — ахэм адырегъаштэ парторгым, «цIыф дэгъу дэд» — зэрэфэразэхэр матросхэм хагъэунэфыкIы.

ЛIыгъэм ишапхъэхэм арыгъозагъ

ШIу пшIэныр лIыгъэм щыщ. Къулыкъур ехьыфэ чIыпIабэмэ Казбек илIыгъэ къащигъэлъэгъуагъ. Пшъэрылъэу иIэр ыгъэцэкIагъэу къухьэр иуцупIэ къекIужьызэ, къэгъэзэгъум лъэныкъуащэ щыхъугъ. Псым къызэрыхахыжьырэ къуашъом прибор лъапIэу илъхэр хым хэтэкъонхэкIэ щынагъо хъугъэ. Бэрэ емыгупшысэу Казбек къуашъом ипкIи, ар зыпкъ къыригъэуцожьыгъ. Джащ тетэу чIыгумрэ огумрэ язэгъэшIэнкIэ агъэфедэрэ прибор лъапIэхэр ыIыгъэу псым къычIэужьыгъ.

Ащ фэд, мэхьанэшхо зиIэ Iофыр къухьэм ыгъэцакIэзэ, псычIэгъ лагъымэхэр къызэрэхахырэ Iэмэ-псымэр къухьэр езыгъэжьэрэ псэуалъэм ещэкIыгъэу хъугъэ. Пчъагъэрэ Казбек чIэгърыскIэ псым чIэхьагъ, аужым псэолъитIур зэшIуищыгъ.

Мызэу, мытIоу къухьэр чIыпIэ зэжъу ифэу къыхэкIыгъ. Ащ фэдэ хъумэ, бырсыр, куохьау командэм къыримыгъэIэтэу, унэшъо пытэхэр Шэуджэным ытыщтыгъэх, Iофым хэкIыпIэ тэрэз къыфигъотыщтыгъ.

1967-рэ илъэсым Мысыр икъухьэуцупIэу Порт-Саид дэжь джуртхэм заоу хэгъэгум рашIылIагъэм, Сирием заоу щыкIуагъэхэм араб зэолIхэм ягъусэу ахэлэжьагъ.

Жъогъо Плъыжьым иорденитIу, я 3-рэ лъэгапIэ зиIэ орденэу «За службу в Вооруженных Силах СССР» зыфиIорэр, Сирием иорденэу «Орден боевой готовности первой степени», медаль 16, щытхъу тхылъыбэ иIэх.

Казбек Бжыхьэкъоежъым щэпсэу. НыбжьыкIэхэм аIокIэ, шIэжь яIэу пIугъэнхэм иIахь хешIыхьэ. Опсэу, Казбек. Тхьэм бэгъашIэ уешI.

ХЪУЩТ Щэбан.

Сурэтым итыр: **Шэуджэн Казбек пIуныгъэм фэгъэхьыгъэ зэхахьэм хэлажьэ.**

Адыгеим ищытхъу чыжьэу зыгъэlугъэ летчик

Хэгъэгум ыкъо шlагъохэу ащ щытхъу къыфэзыхьыгъэхэм ясатырэ хэт Адыгеим иапэрэ дзэ летчикхэм ащыщэу, Быракъ Плъыжьым иорден къызыфагъэшъошагъэу, старшэ лейтенантэу Нэгъой Мыхьамэт Пакъэ ыкъор. Хъарзынэщ документхэр сиlэубытыпlэу къэзгъэхьазырыгъэ статьямкlэ адыгэ летчикым щыlэныгъэ гъогу гъэшlэгъонэу къыкlугъэм непэ шъуцщызгъэгъуазэ сшlоигъу.

Мыхьамэт Пакъэ ыкъор Шэуджэн районымкlэ къуаджэу Къэбыхьаблэ 1907-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 4-м мэкъумэщышlэ тхьамыкlэ унагъом къыщыхъугъ. Илъэс 12 нахь ымыныбжьэу ар ибэу къэнэ. Илъэси 4 ыныбжьэу янэ, 1919-рэ илъэсым ятэ дунаим ехыжьых. Мыхьамэт lахьылхэр иlагъэхэпти, ышъхьэ ылыгъыжьыным пае пасэу чырэн фаеу мэхъу.

1925-рэ илъэсым Мыхьамэт комсомолым хэхьэ. Кlэлэ чаным зэхэщэн амалхэр зэрэlэкlэлъхэм, нэмыкlхэр зылъищэнхэ зэрилъэкlыщтым псынкlэу гу къылъатэшъ, къыкlэлъыкlорэ илъэсым икъоджэ гупсэ икомсомол организацие исекретарэу агъэнафэ. 1927-рэ илъэсым ар комсомолым и Шэуджэн райком ибюро, илъэситlу зытешlэкlэ ВЛКСМ-м и Адыгэ хэку комитет ибюро хагъахьэ.

Мыхьамэт ыгу етыгъэу, чанэу комсомол lофхэм апылъыгъ, ныбжьыкlэхэр ащ исатырхэм ахэгъэхьэгъэнымкlэ пропагандэ lофтхьабзэхэр бэу зэрихьэщтыгъэх. 1928 — 1929-рэ илъэсхэм мэзитфыкlэ Шэуджэн районым хэгъэгу кlоцl lофхэмкlэ икъулыкъухэм младшэ милиционерэу ащ lоф ащишlагъ. Шэуджэн райисполкомым ипартийнэ организацие 1929-рэ илъэсым игъоу зэрилъэгъурэм тетэу илъэс 22-рэ зыныбжь Мыхьамэт Коммунистическэ партием аштэ.

А илъэсхэм кlалэм къыгурыlуагъ ишlэныгъэхэм ахигъэхъон, еджэн зэрэфаер. 1929-рэ илъэсым Мыхьамэт Краснодар макlошъ, рабфакым чlэхьащтхэр зыщагъэхьазырхэрэ курсхэм ащеджэ. Мэзиплl зытешlэкlэ Москва макlошъ, техникумым чlэхьащтхэр зыщагъэхьазырхэрэ курсхэм мэзи 8 ащеджэ. 1930-рэ илъэсым Адыгэ хэкум лъэпкъ гъэсэныгъэмкlэ иотдел зэригъакlорэм тетэу Г. В. Плехановым ыцlэ зыхьырэ рабфакым Мыхьамэт чlэхьэ. Кlалэр егугъузэ еджэщтыгъ. Джащыгъум ищыlэныгъэ зэпхыгъэщт сэнэхьатыр къыхихыгъахэу къыщыхъущтыгъэми, ошlэдэмышlэу ищыlэныгъэ къэгъэзэпlэ гъэшlэгъон фэхъу: партием и Московскэ хэку комитет къызэреджагъэм тетэу 1932-рэ илъэсым мэкъуогъум и 1-м Мыхьамэт дзэм ащэшъ, ошъогудзэхэм я Ленинградскэ дзэ-теоретическэ еджапlэ щеджэнэу агъакlо. Илъэс 25-рэ а лъэхъаным зыныбжьыгъэ кlалэм иакъыл зэтеуцогъагъ, еплъыкlэ гъэнэфагъи дунаим фырилагъ. Ицlыкlугъом къыщегъэжьагъэу Мыхьамэт къинэу зэпичыгъэхэм апсыхьэгъагъ нахь, зыкъаригъэуфагъэп. Тапэкlэ комсомол lофхэм чанэу апылъыгъэ кlалэр шэнышlоу щытыгъ, игукъэбзагъэрэ ихьалэлыгъэрэкlэ адрэхэм къахэщыщтыгъ. Цlыфхэм lэпыlэгъу афэхъуным ар сыдигъуи фэхьазырыгъ, пшъэрылъэу къыфашlыхэрэмкlэ пшъэдэкlыжь зэрихьырэр икъоу къыгурыlощтыгъ. Мыхьамэт еджэным егугъущтыгъ, лъытэныгъэ къыфашlыщтыгъ. Коммунистхэмрэ еджапlэм ипащэхэмрэ ащ цыхьэшхо къызэрэфашlыщтыгъэр къеушыхьаты курсантхэмкlэ ежь нэмыкl еджапlэм ипартийнэ комиссие зэрэхэмытыгъэм.

1934-рэ илъэсым ищылэ мазэ Мыхьамэт Пакъэ ыкъор летчикхэм яеджапlэу Оренбург дэтым (1933-рэ илъэсым икъоджэгъоу Цуамыкъо Чэлэмэт къыухыгъагъэм) икурсант мэхъу. Ыпэкlэ зэрэщытыгъэм фэдэу, ар хъупхъэу еджэщтыгъ, самолетым игъэlорышlэн ишъэфхэр ылэ къыригъахьэ шlоигъоу егугъущтыгъ.

Илъэс 28-рэ ыныбжьэу М.П. Нэгъоим 1935-рэ илъэсым училищыр къеухышъ, Быракъ Плъыжьыр къызыфагъэшъошэгъэ Дальневосточнэ дзэм къулыкъу щихьынэу агъакlо ыкlи я 51-рэ авиационнэ бригадэу къалэу Спасскэ джащыгъум щылагъэм ия 59-рэ бомбардировочнэ эскадрилье илетчик мэхъу. Ишъхьэгъусэрэ исабыеу Нинэрэ игъусэхэу къулыкъур зыщихьыщт чlыпlэм 1935-рэ илъэсым итыгъэгъэзэ мазэ Мыхьамэт къэсы. Илъэситlу зытешlэкlэ унагъом шъэожъыеу къихъухьэрэм Салбый фаусы. Мыхьамэт илъфыгъэхэр джыдэдэм Мыекъуапэ щэпсэух.

Апэрэ мафэхэм къащегъэжьагъэу М. П. Нэгъоим икъулыкъу пшъэрылъхэр еlолlэнчъэу ыгъэцакlэщтыгъэх, чэщэуи, мафэуи быбын ылъэкlыным зыфигъэхьазырыщтыгъ. А лъэхъаным политикэ lофхэр къызэрэхьылъагъэхэр, Японие Китаим ичlыгу зэрихьагъэр ыкlи хыкъумэу Хасан икъохьэпlэ лъэныкъо щыlэ lуашъхьэхэу Заозернэмрэ Безымяннэмрэ ащ ыубытыхэ зэрэшlоигъор Мыхьамэт къыдилъытэзэ, быбынымкlэ иlэпэlэсэныгъэ хигъахъощтыгъ.

1938-рэ илъэсым бэдзэогъум и 29-м инэфшъагъо ошlэ-дэмышlэу японцэхэм топ омакъэкlэ рэхьатныгъэр къаукъуагъ. Пщэгъошхоу зэрэщытыгъэр къызыфагъэфедэзэ, ахэр ыпэкlэ къилъыхи, lуашъхьэхэу Заозернэмрэ Безымяннэмрэ аубытыгъэх. Мы lуашъхьэхэм къяплъыхыхэмэ, аlэгу илъым фэдэу тичlыгу зэрэщытэу къызэралъэгъущтыгъэр японцэхэмкlэ lэрыфэгъоу щытыгъ.

Тигъунапкъэ къэзыгъэгъунэрэ дзэхэр ары ахэм апэрэ чэзыоу апэуцужьыгъэхэр. Тидзэкlолlхэм lэпыlэгъу афэхъунхэу заор зыщыкlорэ чlыпlэм нэмыкlыдзэхэри псынкlэу къэсыгъэх. Шышъхьэlум и 5-м ехъулlэу шхончэо дивизиитlу, механизированнэ бригадэ, артиллерие полки 5, противотанковэ дивизиони 2, зенит дивизиони 2 зыхэхьэрэ дзэ купэу корпусым икомандирэу Г. М. Штерн зипащэр зэхащэгъагъ. Бомбардировщики 180-рэ зыхэт авиациери ахэм lэпыlэгъу афэхъущтыгъ. М. П. Нэгъоим иэкипажи, истребитель 70-ри ахэм ахэтыгъэх.

Шышъхьэlум и 6-м пчэдыжьыпэм советскэ дзэхэм илъэу рагъэжьагъ. Пщэгъошхоу зэрэщытыгъэм ыпкъ къикlыкlэ сыхьатыр 16-м дэжь ныlэп ахэм адеlэнэу авиацием амал иlэ зыхъугъэр. Тисамолетхэр зэуж итхэу зигугъу къэтшlыгъэ lошъхьитlумэ ашыгу ибыбэхэти, пыим утынышхо рахыщтыгъ. Бомбэхэу къаохэрэм угучlэ рахэу чlыр агъэгырзыщтыгъ, lугъом укlоцlырыплъын плъэкlыщтыгъэп.

М. П. Нэгъоир гъогогъуи 4 пыим тебыбагъ. Зэхэплъытэжьмэ, сыхьати 9-рэ огум итэу зэуагъэ. Ащ бомбэу ридзыхыхэрэм пыим итопхэр шъуеу зэбгыраутыщтыгъэх, илъэсыдзэ чlэнэгъэшхо рагъэшlыщтыгъ. Шышъхьэlум и 7-м Нэгъой Мыхьамэт иджабгъу лъакъо къаулlи, мэфитlу-щыкlэ зэlэзэжьын фаеу хъугъэ. Ипсауныгъэ зыпкъ зеуцожьым ар самолетым итlысхьажьыгъ, ау ащ ехъулlэу заор аухыгъагъ. Шышъхьэlум и 10-м японцэхэм заор щагъэтыжьы зэрашlоигъомкlэ макъэ къагъэlуи, къыкlэлъыкlорэ мафэм лъэныкъохэр мамыр зэзэгъыныгъэм зэдыкlэтхагъэх.

Командованием къыфигъэуцурэ пшъэрылъхэр зэкlэ еlолlэнчъэу зэригъэцакlэщтыгъэм ыкlи лlыгъэшхо къызэрэзхигъэфагъэм афэшl 1938-рэ илъэсым чъэпыогъум и 25-м СССР-м и Апшъэрэ Совет и Президиум и Указкlэ Нэгъой Мыхьамэт Пакъэ ыкъом Быракъ Плъыжьым иорден къыфагъэшъошагъ, шэкlогъум иlэнатlэкlи дагъэкlоягъ: я 25-рэ авиабригадэм ия 36-рэ бомбардировочнэ авиаполк извенэ икомандирэу агъэнэфагъ, старшэ лейтенантыцlэри къыфаусыгъ.

Зэрэтшlэу, 1939-рэ илъэсым шэкlогъум и 30-м советскэ-финляндскэ заор къежьагъ. Я 72-рэ Петрозаводскэ бомбардировочнэ авиаполкым хэтэу я 36-рэ бомбардировочнэ полкым ия 4-рэ эскадрильеу М.П. Нэгъоим къулыкъу зыщихьыщтыгъэри ащ хэлэжьагъ. Фронтым ащэнхэм ыпэкlэ зэкlэ офицерхэм аттестацие арагъэкlугъ. Эскадрильем икомандирэу, капитанэу Мозговоимрэ эскадрильем идзэ комиссарэу, старшэ политрукэу Штаревымрэ М.П. Нэгъоим фызэхагъэуцогъэ характеристикэм мырэущтэу къыщиlощтыгъ: «Хэгъэгум зэрэфэшъыпкъэр М.П. Нэгъоим хыкъумэу Хасан иlэгъо-блэгъу самурайхэр пхъашэу зэрэщызэхикъутагъэмкlэ къыгъэлъэгъуагъ. Ар гъогогъуиплlэ пыим тебыби, хьалэчы ригъэфагъ. Ренэу lоф зыдешlэжьы. Партийнэ, комсомол организациехэм зэпхыныгъэ пытэ адырил. Пшъэрылъхэм ягъэцэкlэн активыр фигъэчэфын елъэкlы. Къулыкъумкlэ къыфэlорышlэхэрэм афэгумэкlы. lофышlэ хъупхъ. Полкым ипартийнэ бюро хэт. Къытефэу полкым осэшхо къыщыфашlы. Жьы кlэтэу, чанэу lофхэр зэрехьэх, гулъытэшхо иl. Пытагъи, теубытэгъэшхуи хэлъ. Ежьми зыфигъэкlотэжьырэп, къыфэlорышlэхэрэми пхъашэу афыщыт. lэдэбышхо хэлъ. Къыфэlорышlэхэрэмкlэ щысэтехыпlэу щыт. Ухьазырыныгъэ дэгъу иl. Летчик lэпэlас. Пlэлъэ кlыхьэкlэ лъагэу быбын елъэкlы. Ежьми извени мыхъо-мышlагъэ горэ аlэкlэшlагъэу аралъэгъулlагъэп. Пстэумкlи зэхэубытагъэу сыхьат 281-рэ огум щигъэкlуагъ, ащ щыщэу сыхьат 15-рэ чэщэу быбыгъэ, гъогогъу 570-рэ самолетыр къыригъэтlысэхыгъ. Псаунығъэ пытэ иl. lэнатlэу ылыгъыр дэгъоу егъэцакlэ».

А аттестацием ылапэ кlидзэжьызэ, полкым икомандирэу, майорэу Калинушкиным мыщ фэдэ гущыlэхэр къыпигъэхъожьыгъагъэх: «М.П. Нэгъоим гъэсэныгъэ дэгъу иl, иlофшlэн егугъу, нахьыжъхэм къыраlорэр псынкlэу хэзагъэ. Быбынымкlэ амалышхохэр lэкlэлъых. Аэронавигацием дэгъоу щыгъуаз. Пlэлъэ кlыхьэкlэ быбын елъэкlы. Пстэумкlи зэхэубытагъэу бомбардировщикым исэу сыхьати 118-рэ такъикъ 13-рэ огум щигъэкlуагъ, ащ щыщэу чэщэу сыхьат 27-рэ такъикъи 6-рэ быбыгъэ».

М.П. Нэгъоир 1940-рэ илъэсым ищылэ мазэ ыкlэхэм адэжь заор зыщыкlорэ чlыпlэм къэси извенэ хэтэу Петрозаводскэ икъохьэпlэ лъэныкъо километрэ 18-кlэ пэlудзыгъэ Бессовец иаэродром къыщыуцугъ. Полярнэ летчикэу, Советскэ Союзым и Лlыхъужъэу, полковникэу И.П. Мазурук пэщэныгъэ зыдызэрихьэщтыгъэ бомбардировщикхэм ахэтэу мэзаем и 1-м ичэщ ар пыим пэуцужьыгъ. Ыужыкlи а купым хэтэу пыим итlэсхъапlэхэр зэгъэшlэгъэнхэм атегъэпсыхьэгъэ пшъэрылъхэр тlэкlурэ ыгъэцэкlагъэх, Финляндием ичlыпlэхэу Кясня, Уомас, Сальни, Сортавало, Харлу, Калама, Лоймала, Вяртисиля, Иоенсу ащызэуагъ. М.П. Нэгъоир иполки хэтэу бэрэ пыим тебыбагъ. Пстэумкlи заом илъэхъан мафэу сыхьат 11, чэщэу сыхьати 3-рэ такъикъ 43-рэ ошъогум щигъэкlуагъ.

1940-рэ илъэсым гъэтхапэм и 13-м заор аухыгъ. Хыкъумэу Хасан, Халхин-Гол, Испанием, Китаим защэзаом, советскэ-финляндскэ заом илъэхъан старшэ лейтенантэу М.П. Нэгъоим опытэу иlэ хъугъэр къызыфигъэфедэзэ, ежьми, къыфэlорышlэхэрэми быбынымкlэ яlэпэlэсэныгъэ зыкъегъэlэтыгъэным ишъыпкъэу ыуж итыгъ. Ишlэныгъэхэм ахигъахъо, Н.Е. Жуковскэм ыцlэкlэ щыт Ошъогу инженер дзэ академием чlахьэ шlоигъоу 1940-рэ илъэсым ишышъхьэlу мазэ ар Москва кlогъагъэ, ау конкурсым щыпхырыкlышъугъэп.

Я 72-рэ бомбардировочнэ полкыр я 55-рэ авиадивизием зыхагъэхьажьым я 7-рэ дзэм хэтэу зэуагъэ. Мэкъуогъум и 25-м а полкым хэтхэм пшъэрылъ къафашlыгъагъ Финляндием иаэродромхэу Иоройненрэ Иоэнсурэ атебыбэнхэшъ, ахэм атет самолетхэр зэхакъутэнхэу. А мафэм бомбардировщик 35-мэ купкупэу заlэтызэ, «Хейнкелей-111» зыфиlорэм фэди 9 зэхакъутэгъагъ, гъэстыныпхъэр зычlэт склад къагъэогъагъ, пыим исамолети 4 къыраутэхыгъагъ.

Типолки чlэнэгъэшхохэр ышlыгъагъэх. Самолети 9 раутэхыгъагъ, звенэм ипэщэгъэ М.П. Нэгъоир зэрысыгъэри ахэм къахиубытагъ. Бомбэхэр атыридзэгъахэу пыим иистребителитlумэ ащ ибомбардировщик къыраутэхыгъ.

«Ери шlури щыlэныгъэм щызэголъ» зэраlоу, М.П. Нэгъоир эскадрильем икомандир иlэпыlэгъоу зэрагъэнэфагъэм ехьылlэгъэ унашъори а мэфэ шъыпкъэм къаlэкlэхьагъ. Ау къуаджэу Къэбыхьаблэ къыщыхъугъэ, хыкъумэу Хасан бланэу щызэогъэ адыгэ летчикым инасып къыхьыжьыгъэп а lэнатlэм lухьанэу. Ыныбжь илъэс 35-м итэу, псэемыблэжьэу икъулыкъу пшъэрылъхэр ыгъэцакlэзэ, лlыхъужъэу М. П. Нэгъоир Финляндием щыфэхыгъ.

СЫДЖЫХЬ Хьазрэтбый.
Отставкэм щыlэ полковник.

Непэ тэрэзыр боу гъотыгъуае

Фай-фэмыеми, зыдимышIэжьыпэу, цIыфыр къиным нахь гушъабэ, гукIэгъу ешIы. Арыщтын, «уIумыкIэу пшIэщтэп» зыфаIорэр. Лыузгуузэу къыфыкъокIырэм хэти зэушъыижьызэ пекIоми, ыщэчырэ пстэумэ агъэмахэ, зыгорэущтэу къауфэ. Ау тхъэгъо къипэпыкIым, сэ сишIошIкIэ, цIыфыр зэрымыры ыкIи зыкIэмыIэжь шъыпкъэ ешIы, шъоIужъу-гуIужъу ехъулIэ.

«Нэшъу къэплъэжьыгъ» зыфаIохэрэм ащыщхэу, гъотэу иIэм бакъмэр ехъулIагъэхэм анэ зи къыIуихьэрэп. Тызыхэт охътэ «плъырыщэр» зэкIэ щызэутэкIэу, зэкIэ щысимаджэу, къэхъурэм нахьи лIэрэр мафэ пэпчъ бэкIэ нахьыбэу зэрэхъугъэр зэхэзышIэу, ащ ыгъэгумэкIэу, егупшысэу, зыгукIэ ыгъэнэшъхэирэр мэкIэ дэд. Анибэ изымэ, Iоф щыIэжьэп.

Къэлэмыр къэсэзгъэштагъэр гъэзетэу «Адыгэ макъэм» щылэ мазэм и 16-м, 2014-рэ илъэсым «Ар тэрэзыхэп» зыфиIоу Меркицкэ Рахьмэт игумэкI къызщиIуагъэр ары, зыфиIорэри, къытхырэри шъыпкъэ.

Непэ ини цIыкIуи ежь-ежьырэу агу зи намыгъэсыным, рамыгъэкIуным зыфагъасэ. ЗыдамышIэжьэу гукIэгъунчъагъэр зыфалэжьыжьы, ренэу ямафэ «ошIунэу» къащэхъу. Ау щыIэныгъэр хэткIи зэрэшъхьасынчъэр, зэрэушэтыпIэр къагурыIорэп. Непэ — отхъэ, неущ — олIэ. Джары гумэкIи, лыузи цIыфым иIэн фае зышIырэр.

ЗыщищыкIагъэм лъэпкъ шэнхэбзэ гъэнэфагъэр (хьадэгъэ Iофыр) щеч хэлъэп гъэцэкIэгъэн зэрэфаем. Ау мэщытхэр тызэнэкъокъумэ, тызэпачъэзэ чылэ пэпчъ адэдгъэуцуагъэхэми, ахэр мэхьаулыех. Сыда мэщытым епшIэщтыр тхьэшIошъхъунигъэ налъэ гори уимыIэщтмэ е цIыфыгъэ хабзэр зэкIэ щыбгъэзыещтмэ?!

Меркицкэ Рахьмэт итхыгъэ къыщиIэтыгъэ гумэкIым бэ къыубытырэр ыкIи ащкIэ ежь иеплъыкIэ гъэнэфагъэ дэгъоу къыщиIуагъ. Ар зыдебгъэштэнэу сэлъытэ.

«ЦIыфыр цIыфым ищхэпс» сыда адыгэхэм зыкIаIуагъэр гукъауи, гушIуагъуи, къини, хъяри зэдэтымыгощышъущтмэ? Къина, гущыIэм пае, тхьамыкIагъо къызфэкIуагъэм гущыIэ шъабэ епIоныр? Уегупшысэмэ, зидунай зыхъожьыгъэу, тхэкIыжьыгъэ пэпчъ зы шIу горэ ымышIагъэу, зы дэгъугъэ горэ хэмылъыгъэу пфэIощта? Ащ фэдэ хъурэп. Арышъ, иаужырэ гъогу агъэкIотэжьырэ цIыфым иджэназ, хабзэ хъугъэу, ефэнд е нэмыкI динлэжьхэм ямызакъоу, дэгъоу ар зышIэщтыгъэхэ ныбджэгъухэм, иIофшIэгъугъэхэм, щымыIэжьыр зыгу къеуагъэхэм ащыщхэм гущыIэ фабэ къыфаIожьы. Ау а хабзэр зыгъэкIэкIэу е IузыгъэзыкIырэр мысэ, гукIэгъур, зэфагъэр ащ имакI. Арышъ, ащ нахь цIыфыгъэ нэмыкIым фэзымышIэрэр хьадэ фэIо-фашIэхэм благъэу ябгъэкIуалIэ хъущтэп.

Мы тхыгъэм бэ узэригъэгуцафэрэр: непэ адыгэхэм икъоу КъурIан лъапIэм итыр зэрамышIэрэр, ащ щымэхъашэхэу е енэгуехэу тэрэзэу зызэрамыгъэпсырэр ары.

ЛIагъуи, тхъагъуи сыдигъуи лIэшIэгъухэм апсыхьэгъэ шэнхабзэкIэ агъэзэкIо, ау тиреспубликэ щыплъэгъоу, щызэхэпхырэ шIыкIэ-гъэпсыкIэхэм япэсыщтыр къэшIэгъуае. Динлэжь тэрэзым иIуи, ишIи цIыфхэм ахэлъ хабзэм дештэх,ау мытэрэзми ежь-ежьырэу зыкъеIотэжьы.

Ары. ЦIыфэу къэхъугъэу мылIэжьын щыIэп. АщкIэ дэгъуи, дэий, гъэсагъи, еджагъи, емыджагъи Тхьэм зэхидзырэп. Къэсыгъ уиуахътэ — утекIыжьыгъ мы дунай мыгъом. Ау Iэнатiэм е мылъкум ялъытыгъэп щымыIэжьым икъин зэраIэтырэр, дунай нэфым тетыфэ цIыфыгъэу зэрихьагъэр арышъ, хэти идахэ хэмыгъэкIуакIэу, а мафэ хьылъэ къиным макIэу, кIэкIэу, IупкIэу къыщыпIожьыныр ищыкIагъ. **Гузэгъэбгъэгукъауи ащ епхыгъэу нэшъхъэигъор зиIэхэм агъотыныр дэгъоп.**

«Къоджэ динлэжьхэм икъоу япшъэрылъ зэшIуаха е зэшIуамыха?» зыфиIорэ упчIэр къэуцу хьадагъэм икъин нахь хьылъэжь къэзышIырэ лъэныкъохэм унаIэ затебдзэкIэ. ЕгъэшIэрэ бзылъфыгъэ лъэжьакIоу, бынкIи, IахьылкIи, гъунэгъукIи зынахь хъупхъэ щымыIагъэр теукъудыежьыгъ. Ау илъфыгъэ гущэхэр дэгъу нэбгырэ пчъагъэ мэхъухэмэ, ау е зы пхъу, е зы къо нахь имыIэмэ сыд фэдиза ыгу дэхьыкIырэр? ЛIагъэр лIэгъитIоу, зыгъэпскIын, ифэIо-фашIэ зыгъэцэкIэн амыгъотэу, ежь пхъу закъом ныр ыгъэеным ычIыпIэ ащ фэдэ нэбгырэр къыгъотын фаеу зыхъурэм? **Джащыгъум къэошIэ адыгэхэм ахэкIымэ, ахэкIызэ (къахахъорэ щымыIэу), ахэлъыгъэ дэгъубэр зэраIэпытэкъурэр.** Iахьыл-лыщыщхэри загъэулэунэу, агу зыгорэ рагъэутэкIынэу фэежьхэп, къэхъущтым ежэхэшъ щытых. Боу охътэ гъэшIэгъон тыкъызнэсыгъэр. Ау шъыпкъэм тетэу къэпIон хъумэ, уахътэр уахътэу сыдигъуи къэнэжьы, цIыфыгурэ цIыфышIурэ тимыIэжьэу тызэрэхъурэр ары зэкIэми анахь тхьамыкIагъор.

Нахьыпэм зы нэбгырэ чылэм дэлIыкIымэ, дэсыр зэкIэ фэшъыгъощтыгъ. Джы зэрэчылэу ушъорэкIыгъэкIи къизымыдзэрэр нахьыб. А зиунагъо бэгъоных, псэушъхьэхэ пэтызэ, хьи, ши, нэмыкIи гукIэгъу къахэфэ. ПсыкъиугъОм илъэхъан зибэсым зымыхъожыгъэ хьэр унашъхьэм къафытемыкIэу гъыбзаоу тесыгъ. Арышъ, о мардж! ТызэфэжъугъэсакЪ, тызэфэжъугъэгумэкIыжь, гукIэгъурэ нэхъойрэ тимыIэмэ, тылIэгъэ палъэу кIэтыщыщт. Пыджэн-чIэтIыхьаныр щыгъэзыягъэу, хэти гуфаплъэу зэплъыжьэу зыфэсакъыжьымэ, иягъэ къэкIощтэп.

(Тикорр.).

Рассказ

МыIэрысэшхо плъыжьыбзэхэр

Къэлэпчъэ макъэр къызэIум, пшъэшъэжъыехэу джэгухэу, тхылъ еджэхэу щысыгъэхэм ашъхьэ къапхъотагъ. Ары, япапэ Щэгъумэ къикIыжьыгъ, зэрэхабзэу, иIальмэкъ ушъагъэ. ИсабыйхэмкIэ тыр хъупхъэ дэд: IэшIоу аригъэшхыщтымрэ дахэу ащилъэщтымрэ анахь Iоф иIэп. Чылэ бзылъфыгъэр Хьамедэ иунагъо къеэзэрэгъэхъуапсэ: ятуни дахэ, ящагуи къабзэ. Ясабыйхэр пIонышъ, пшъэшъэжъыехэм илъэси **10**, **8**, **5**, **3** анибжь, сурэт закIэх, ау зы ны къылъфыгъэхэр умышIэнэу, зэфэмыдэ закIэх. Анахьыжъыр **— Радимхъан —** къопцIэ нэгуф, нэIупщнэпIэпщ; **Саидэ —** нэпцIэ-пэпцIэ щхырыIу гохь; **Рузанэ —** зэичъыбз, анахь лъэпэ-лъаг, хэбдзын хэмылъэу дахэ, шъхьац шхъомчышъо тIыргъор плIэIум щэуалъэ, нитIур жъогъо шIэтэу, нэшхъо-нэгыяшъу, кIышъоу иIэр фыжьыбз; анахьыкIэр сабый-сабый шъыпкъэу, нэхъурэе-пэхъурай, ау иIушыгъэ-IупкIагъэ бгъэшIагъо екъу: лъытакIи, езбырыби, къэшъони, къэлъэн-къэчъыхьани, сурэтшIыни афырекъу; ащ шъхьац кIыхьэу телъыр ыIэ екIоу зэриблэрэр зыплъэгъукIэ, укъыщт.

Ятэ ар, «анахьыкIэр анахь кIасэба», ипшъэшъэ дэд, ежь цIыкIуми ынэ ятэ теплъэхъукIы хъурэп. Даринэ ыпэ хэт ишъына, унэ къихьажьыгъо римыгъафэу, зэрэIэпцIэ-лъэпцIэ цIыкIоу илъэти, «тыдэ уежьагъа, зыщыпь уицуакъэ» аIозэ нахь инитIум, цызэм фэдэу ятэ ыпшъэ зыридзагъ. Хьамеди гушIор къыпэтэкъу.

Тыр къызэрехьажьэу, «шъубзэджагъэба, шъуянэ къышъуиIуагъэхэр жъугъэцэкIагъэха, шъугу хэзэрэгъэкIыгъэба?» ыIуи къяупчIыгъ, узгъэгумэкIын ащ фэдэу къызхамыгъафэщтыгъэми. Унэри зэIухыгъагъ, урокхэри ашIыжьыгъагъ тIумэ, нахьыкIэхэри агъэдэIуагъэх.

— Папа, пап, сэ Саидэ бэу пшысабэ къысфиIотагъ, — дунаир фимыкъужьэу къырелo нахьыкIэм. Адрэхэр, защыIэу, нахь зыфэсакъыжьых. Хьамедэ Iалъмэкъыр къытIэтагъ: Радимхъан къыригъэштэгъэ подносышхом, лэгъэ куум, шхын зэфэшъхьафхэр — тхъур, хьалаор, хьалыжъые фыжьыр ыкIи шэплъыр аригъэкIугъэх. Чэзыур мыIэрысэм нэси, ари къыштагъ. Пстэуми апэу Даринэ, анахьыкIэр, къыкIэрытыпэти, мыIэрысэшхо плъыжьыбзэр рити, ыцэ зэщиз дахэхэр къыIупсхэу ыгъэгушIуагъ. Ышыпхъу ипшъэшъэжъые гу лъити, «Кулац, мы зэкIэмэ оу нахь хъупхъэ ахэтэп ныIа?» ыIомэ, едэхашIэзэ, ащи мыIэрысэшхо ритыгъ, Саидэ бэджэжъый, зыхигъэнына, иIахь ыгъотыгъ, анахьыжъыми тым иIахь ритыгъ, ригъэкъугъэу ылъыти, къыхьыгъэ щыIэмэ мокIэмыкIэ чъыIапIэмэ аригъэкIугъ.

Пшъэшъэжъыехэм етIупщыгъэу псы IэшIоу кIэтыр къыкIафэу, мыIэрысэр шкъышкъышкъэу зэрашхырэм ятэ егъатхъэ, ежьыри чэтщыпс-плэстэ Iанэм зитхьакIи пэтIысхьагъ. «Бисмилахь» Iогъу имыфагъэу, къыздиIукIырэр ымышIэрэ «лъып-сып» гъымакъэр къеIугъ. Нэбэ-набэу унэм исхэм тыр захэплъэм, Рузанэ — анахь дахэр — ахэсэп. Макъэр къыздиIукIырэр къышIагъэу тыр мэкIай шуцIэшхо шъэджашъэмрэ пIэкIор висорнэ лъагэмрэ акъогъу зыкъоплъэм, пшъэшъэжъыер, чэтыущыр цIыкIу щыхьагъэу, утIыIужьыгъэу, шъэфэу гъызэ ынэ щыбэгагъэу къос. Тым псынкIэу хъугъэм гу лъитагъ, ежь-ежьырэу ныбжьи зи къэзымыIорэ Рузанэ мыIэрысэ ритыгъэп, къогъуIоти, гу лъитагъэп.

Хьамедэ ыпсэ хэIэжьыгъ, адрэ унэм чъэкIэ кIуи, мыIэрысэшхо къыфихьи гъэшIожьыпкIэу, сомищ кIэхьыци ригъэгъуси ритыгъ. Мыдрэ цIыкIухэри джыри сабыйхэми, хъугъэм гу лъатагъэу, Iэгушхо фытеохэзэ шыпхъур къогъум къыкъуащыжьыгъ, зэпабэухьагъ. Пшъэшъэжъые дэхащэм ынэпс лъалъэхэри псынкIэу гушъыжьыгъэх.

Хъугъэм ыуж, тым унэм IэшIу горэ къызырихьэкIэ (щымыгъупшэнэу), джы РузанэкIэ къыригъажьэщтыгъ, зэкIэри ащ есэжьыгъэх.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ЖЪЫМЭ АХЭЛЪ КЪЭБАРХЭР

Гъунджэиплъ

Хъуаджэ шIу дэдэ зилъэгъужьэу фэгъэкIотэныгъабэ зыфишIыжьыщтыгъ: иIокIэ-шIыкIэкIи, ишэн-гъэпсыкIэкIи.

Пчэдыжьыпэ дахэ горэм ичъый икъугъэу къэущыжьыгъэу, гъунджэ къутэфэ IэпэкIэ цIыкIу закъоу унэм илъыр ыпхъуати, шIоIофэу иплъагъ.

Сыдэу шIагъуа ар! Ятэ къыдэгущыIэщтым фэдэу, къыпэблэгъабзэу елъэгъу. Хъуаджэ дунаир фикъужьыгъэп:

— Тятэ тхьамыкI! — гушIуагъэ, — уисурэт техыгъэ закъоу тиIагъэри чIыр зэгози дэфагъ, мы слъэгъурэр сэ джы цIыф езгъэлъэгъунэп ыкIи IэкIэзгъэхьанэп, — ыIуи, мэкIэмыкIэ лъэпэпцIыеу, шъузым зыщидзыеу, унэжъыем чIахьи, гъунджэ къутафэу сурэтыр пIэлъэпэ чIэгъ ышIи, зыгу-зымыгоу къычIэкIыжьыгъ.

Хъуаджэ ишэн пIыркIу-сыркIу щыгъозэ шъузым лIым ишъэф гъэпсыкIэ гу лъитагъ.

«Сыда джы, Алахьым семыукIи, мыщ фэдизэу ащ ыгъэбылъырэр?» — зэриIожьыгъ, хьилагъэ къыдызэрихьэу къыщыхъоу гумэкIэу хэщэтыкIыгъ.

ЛIыр унэм исына?! Хъуаджэ зифапи унэм икIи, къаблэр къызебгынэм, ягуащэ сысэу унэзэфагум чъи, гъэбылъыгъэ-гъэтIылъыгъэр къыпхъотагъ.

Мо шъуз хьарзынэр гъунджэм зеплъэм, зы бзылъфыгъэ шъо пычъыгъэ IупшIэ пIуакIэ горэ, нэпшIэкIэ къыплъыщтым фэдэу, къеплъэу рилъэгъуагъ.

«Еплъ мо лIы къабзэу, ащ фэдизэу чэщи, мафи сыкъэдечъэкIэу зыуж ситым къысипэсырэм?! — къызэкIэнагъ. — Сэ сышIоделэу, сигъэпцIэн шIошIэу, нэмыкI бзылъфыгъэу къыздиIыгъым исурэт ыгъатхъэу, гъэбылъыгъэкIэ къырихьакIыщтмэ ащ езгъэшIэн!» ыIуи, шъуз губжыгъэ плъыгъэм зэрэфэлъэкIэу гъунджэ IэпакIэр ыгъэщыкурыкуи чIидзи, зэхигъэшъхэшъхьагъ.

* * *

Хъуаджэ «ятэ исурэтэу» зыщыгушIукIыгъэри, шъузым «тIуанэу» ылъытагъэри хэти ныбжьи атемыплъэжьынэу нэрэ-Iэрэм кIодыжьыгъэх.

ДЗЭУКЪОЖЬ Нуриет.

Адыгэ поэзием инепэрэ лъапсэхэр

ЩЭШIЭ Казбек

(КъызыкIэлъыкIорэр щылэ мазэм и 21-м къыдэкIыгъэ номерым ит).

Адэ мыщ фэдэ сатырэхэм:
Усэ теплъаджэмэ зибынхэр ахэкIодагъэмэ
Ягукъаорэ яшъхьэкIо машIорэ агъэокIыщта?
Усэ сатырмэ «яшъысэ къэIотагъэ»
Итэкъухьагъэ сабый нэкIыгъэхэр ыгъэшэхэкIыщтха?
(н. 5).

хьау, алъэкIыщтэп, — джэуап кьетыжьы поэтессэм, кIэлэцIыкIу мэлэкIалIэхэм яхьалыгъу Iулъхьэатесхызэ, чапычныкъуи сиусэхэм апае къэсылэжьынэу сыфаеп, ныхэм анэпсыкIэ къагъэкIыгъэ къэгъэгъэ Iарами сщэфынэп. Ащ къыпкъырыкIэу поэтессэм зэпигъэуцухэзэ, зэфегъадэх поэзиемрэ (искусствэмрэ) политиканхэм, шIэныгъэлэжьхэм ягущыIэ шIойхэу шъыпкъагъэм пэчыжьэхэмрэ:
Сыдэущтэу гущыIэ шIуцIэхэм яхы губжыгъэ
ТыхэсыкIыщта? Ттамэхэр пшъыгъэ (ар дэдэм).

Афэмыгъэхъугъэ, зэшIуамыхышъугъэ Iофыгъохэм, зэмызэгъ-зэутэкIыныгъэхэм япчэгу усакIор ит, ежь ипоэзие ар ыгъэразэрэп: сыда сиусэхэм уасэу яIэр а мыхъо-мышIэхэм кIэух афашIын амылъэкIыщтмэ? Мылыжъ зэтегъэсэягъэхэм, пыижъ шхъухьэхэм афэдэу усэхэм ахэр зэхарэгъэшъхъашъхъэх, пцIым къыхэхъухьэгъэ кIэлэцIыкIухэр арэгъэхъужьых. «Слово нам дано для жизни»,— ыIогъагъ Вл. Маяковскэм. Ау усэхэми, поэтышхом иныбжьыкъу инэу поэтессэм ыкIыб къыдэуцорэми щыIэныгъэмкIэ мэхьанэ ин зиIэ Iофыгъо къинхэр зэшIуахынхэр акIуачIэ къыхьыщтэп. Адэ зыгорэкIэ Тхьэм зыфэтэрэгъаза? Ары шъхьаекIэ, тэ бэшIагъэу Ар лIэшIэгъум инабгъо итыдзыгъэба! Джащ къыхэкIэу поэтессэм илъэIу Тыгъэм фегъазэ:
О Тыгъэ фаб! Бэ зэфэнчъагъэу плъэгъугъэр,
Ау мы цIыфым игъашIэ
Емрэ гухэкIымрэ сыда шIу зыфалъэгъугъэр?
Сыолъэlу, насыпышIо щыIакIэ тэгъашIэ (н. 6).

ЗэшIопхын умылъэкIыщт ащ фэдэ зэмызэгъыныгъэхэм, идеехэр зыщызэпыщытхэм цIыфым ынэгу ахелъагъо поэтессэм. Ащ (цIыфым) дунаир егъэIорышIа? Апэрэри ятIонэрэри хъущтхэп, ауми, а мыхъущтитIум язэу ятIонэрэр нахь къэпштэщт. Усэу «ГъогурыкIу» зыфиIорэм:
Ухэта? Тыдэ укIора? Тыдэ укъикIра?
Къэгъэзэгъум упчIэшхор чэщныкъом къыхэтэджыкIы (н. 8).

Ар зыдэкIони иIэп, «сыда пIомэ, о гъогум укъытенагъ, гъогурыкIо гъогу тенэу уилъагъо къыщэушIункIы» (ар дэдэм). Джаущтэу гъогурыкIор изакъоу «пшэхъо стырхэм» къахэнагъ ыкIи ащ илъэбэкъу пэпчъ джы къызынэсыгъэми акъылышIогъэ гупшысэхэр къыхэIукIых: *«Ар Моисеeу зицIыфхэр ильэс тIокIитIум зэпыу имыIэу пшэхъо шъолъырым пхырызыщыщтыгъэр арынкIи хъун, Христосынкlи, е пегъымбарэу Мыхьамодэнкlи, е Тхьэр арынкIи пшIэщтэп. Ащ (Тхьэм) ымакъэ щыщэу зы мэкъамэ нэмыIэми тэ зэхэтхыгъэп, ыгу шIу къытфильэу къызытфещэими, къыIытхыгъэп»* (н. 8). Джаущтэу дунаир егъашIэми щыI. Джащ пае усакIор зыпылъыр адыгэхэм къарыкIуагъэр ащ ытхырэм «хитхэнэу» ары. ДэхэкIаеуи ар къыдэхъурэм фэд, ау адыгэхэм ящыIакIэ зэрагъэпсыщтыгъэм кIэух тхьамыкIагъу фэхъугъэр. Арышъ, щыIэныгъэм ипычъоу тлъэгъурэри джащ фэдэу гумэкIыгъом игупшысэ къинхэмрэ хэкIыпIэ зимыIэ тхьамыкIагъохэмрэкIэ ушъагъэ:
Лъэпкъым ичъыг мыхъу тебанэхи зацункIым,
Уахътэм бгъэжъ шIуцIэу чIым зыщиубгъугъ.
ЛIэшIэгъумэ къакIэнэгъэ нэфынэм гъуаткIохэр ыушIункIи,
ГухэкIым нэбгъо шъэф гум къыщиупхъугъ (н. 10).

Мамрыкъом игупшысэхэм яэпическэ шапхъэхэр игъэкIотыгъэх ыкIи гъунэнчъэх. Нартхэм я Сэтэнае фэдэу, ар зыужь итыр адыгэ-нартхэр зыгъэгумэкIыхэрэри зэгупшысэхэрэри зэкIэ ежь ыпшъэ рилъхьажьыныр, зэрищэнхэу ахэм пащэу ыкIи упчIэжьэгъоу афэхъуныр, ищыкIагъэу зыщыхъурэм дзэкIолIым ычIыпIэ иуцоныр, ахэр къыухъумэнхэр, зэщыхьагъу хъунхэм ыкIи зэрэгъэунэхъунхэм ыкъоэр ащиухъумэнхэр ары. Ащ къыгурэIо блэу щэнаут зылулъ цIыфхэр зэфэзыгъэблыхэрэм игъом ыпсэ хэмыхымэ, заохэр къемыгъэжьэнхэ зэрэмылъэкIыщтыр. Ащ фэдэ блэхэр цIыфым изэхэшIыкI икубзылъ хэпшыхьэх ыкIи ар зэщагъакъо.
Илъэсхэм бзыоу запхъуати, езэрэхыжьагъ,
Зэ алъыплъ, чыжьэкIэ хэкIуадэх пщагъом.
Ужэу къызэранэкIэ тыркъоу мыкIыжьхэрэр,
Мэбыбых нибжьи къыздимыкIыжьхэрэм (ар дэдэм).
Дышъэ бетакъ хьафыр амыгощышъоу,
АшъхьагъкIэ шэйтаныр къэмапэм къыщышъоу,
Авельрэ Каинрэ афэдэу, зэшитIур зэдаох.
Ошъуапщэхэр, ашъхьарысыкIхэзэ, къэдаIох (н. 10).

Сыд пая? А упчIэм иджэуап зэрэпсаоу текстым хэт, ау а текстым имэхьанэ, зытет шъыпкъэмкIэ, къызыгурыбгъэIон плъэкIырэп. Ау ащ гупшысэм ильагъо хэлъ: пэублэ, хэхьоныгъэм иамал ыкIи икIэух. НэмыкIэу къэпIон хъумэ, кIэух ащ иIэп, сыда пIомэ, идее шъхьаIэу эволюцием къызыпкъырыкIырэ гупшысэм епхыгъэм Iофым кIэух зэрэфэхъугъэр къыуигъашIэрэп: къэхъугъэкIэ блэ ыщырымкIэ ащ къырегъажьэ, шыблэм фэдэу гъогъорэ блэшхоу зэкIэ псэ зыпытмэ хьадэгъу къафэзыхьын зылъэкIынэу мэхъу, етIанэ блэм ицохъуакIэ угу къэзыгъэкIырэ лъэгъо IонтIэ-щантIэу хьадэгъум илъэмыдж (ари блэ лъэмыдж) дэкIоенхэу фэзыщэхэу мэхъужьы. Ащ хьадэгъур ары зыфищэхэрэр.

Мамрыкъо Фатимэ къызытегущыIэрэр ошIэ-дэмышIэу, хьарамыгъэрэ лакъырдыгъэрэ хэмылъэу, къэIогъэ псалъэу щытэп: ащ игерой бзылъфыгъэ шъыпкъагъэм ыкIуачIэу къыпкъырыкIырэр ары дунаир «мыушъорэкIэу» джырэкIэ ыпкъ изыгъэтырэр. Джащ къыхэкIэу пцIым иобразкIэ авторым къытигъэлъэгъурэр дунаир зыпкъ изыгъэтырэ кIуачIэр зэфагъэм имыфедэу зэщызыгъэкъон зылъэкIыщт псэушъхьэр ары. Авторым иусэ зэриухырэ строфам а блэ-гъэпцIакIом ыцIэ къыщыриIощт:
Тщымыгъупшэжьрэ нэфэпIэ гукъаоу,
Ар зыщыщыр пшIэнэу уфаемэ — зао.
Ащ инэплъэгъу хэслъагъорэр дунэе нэкI.
А гъогур лIэныгъэм фэзыщэрэ гъогу кIэко пстэуми анахь кIэкI (ар дэдэм).

Непэрэ Шъыпкъагъэмрэ непэрэ ПцIымрэ лIэшIэгъу пчъагъэм къыкIоцI цIыфлъэпкъым хэхъоныгъэу ышIыгъэм изафэхысыжьых. Мамрыкъо Фатимэ иусэхэм зыр зым кIэлъыкIоу ахэр къызэхафых, аушэтых:
Нэ чанхэмкIэ сиусэхэм анэгу къыкIаплъи,
ЛIэшIэгъу цакIэм ипсыхъо шIоркъхэр акIэплъэгъощт.
ПчыкIэ губжыгъэр уапашъхьэ къыщызэкIэблэ.
Бэмышlэу ошъогу къаргъом шыблэр къыщыгъогъощт (н. 61).

ЗэкIэ шIоир чIыгум тезыукъэбзыкIырэ ощхышхом къырытIупщынышъ, лIэшIэгъухэм яшъыпкъагъэ ренэу къыдэзыкIухьэрэ пцIымрэ гохьыджагъэмрэ чIыгум тырилъэсыкIыных шъуIуа? Поэтессэм джэуап къытырэп, ащ зэкIэ иусэхэм шъыпкъагъэр къащызэIуехы нахь мышIэми, а джэуапыр къэгъотыгъуай. Анахь лъэшэу ыкIи щыбгъэзэиен умылъэкIынэу шъыпкъагъэр мэхъумэ, ар узэбгъукIони, узышъхьапырыпкIыни умылъэкIыщт дэпкъэу къэуцу. Шъыпкъэр — замышIэжьэу, ашъэ икIыгъэу бзылъфыгъэр шъхьэпылъапIэм езылъэшъулIэрэ техэкIо-тыгъуакIохэр арых. Ащ (бзылъфыгъэм) инэплъэгъу хьадэгъур егъэтхытых, шъыпкъэр ищыкIэгъэ дэд, еIо поэтессэм, ау Iофыр къызыфэнэжьырэр, егупшысэ ар, шъыпкъагъэр ежьми джащ фэдэу къызэрэтекIорэр ары — джаущтэу зэпыщыт кIочIитIоу зэнэкъокъухэрэм адыщыI Мамрыкъо Фатимэ игерой бзылъфыгъэ. Гъатхэри джащ фэдэу егъэшIэрэеп, ащи «пцIы къеусы», пкъы зыхэмылъ гугъапIэр къеты, «къызэсым, ащ ынэгу къызырахым, зэщыгъом ыгъэчъыгъэу къычIэкIыгъ, къэгъэгъэ нықъокъызэIухыхэр зыпыт чэрэз къутэмэ зэпыкIыгъэм фэдэу алъэгъугъ». Ащи имызакъоу, «тхьамыкIагъоу пэкIэкIыгъэм нэпс къыфэзымыгъэнэжьыгъэ бзылъфыгъэм аужырэ гъатхэу къыфэкIуагъэр ищыкIэгъэжьыгъэп». НыбжьыкIагъ ар, дэхагъэ. Нысэ гъэкIэрэкIагъэм ипсыпс шъхьатехъо фыжь къаIэти, ынэгу къызырахым, алъэгъугъэр аджал. Нэфшъагъом имэхьанэ ыкIи имэкъэмэ фактурэу зэхэлъым шъыпкъагъэр гъунэм епхыгъэу усакIом хелъагъо. Ащ иусэхэм шъыпкъагъэм щатекIуагъэу ахэплъэгъощтэп, гушхоу, ышъхьэ Iэтыгъэу, шъошэ шIуцIэкIэ фэпагъэу ар тIокIэ куу шIункIым екIуалIэ. Джаущтэу кIэухыр гупшысэ шъхьаIэ мэхъужьы. Ауми, щыIэныгъэм ылъэпсэ Iофыгъохэр ыкIи ГъэпсакIом игухэлъ шъхьаIэхэр гъэцэкIагъэ хъугъахэхэу, джащ фэдэу Ежьыри (усакIор) «блэ шIуцIэм» — тIокIэ куум — екIуалIэнкIи хъунба?

***

ГузэхэшIэ лъэшхэм альэныкъокIи философиер нахь куоу ыкIи тхьамыкIагъор нахь къебэкIэу мэхъу: *«Зы гъогупэу бгъуитIукIэ зэготчыгъэр нэпскIэ зыгъэшъокIырэр бжыхьэ уай»* (н. 27). Мамрыкъо Фатимэ игупшысэ философскэу зэфэхьысыжьыгъэу гъэпсыгъэ. Джащ къыхэкIэу ащ иусэхэм яджэгъошIоп, ащи фэшъхьафэу къыхэгъэхъожьыгъэн фаер зы строфам, ары пакIошъ, зы усэ сатырэ пэпчъ зыми емыпхыгъэу, формулэ-гупшысэ кIоцIылъ, етIани ахэр зэпхыжьыгъэхэми, а IудэнакIэр нэм къыкIидзэу плъэгъурэп.

Тыгъэу ошъочапэм къохьажьырэм ЧIыгум псэ зыпытэу, чъыIэм ригъэзыгъэм тыгъэнэбзый тIэкIу къыреты, чъыгэу зищыIэныгъэ зыухыгъэу гъужьырэм ипхъэшъхьэ-мышъхьэхэмкIэ зэкIэри ехьакIэх (Iужъоу зэхэлъ образ: ауми, а IудэнакIэр щыI):
Тыгъэм ипсапэ пщэ къогъум къыкъощы.
Къыцэ чъыгыжъым ипкIышъхьэ-мышъхьэ егощы.
Елбэтэу мэшъуих типыйхэр, щэбзащэу,
Зыгорэ, ешъуагъэу, ихапIэ щэгъуащэ (н. 30).

Тыгъэр-къыцэр. Джы мары иIоф къызэрэдэхъугъэм (аужырэнкIи мэхъу) игушIогъошхо зэлъиштэгъэ ШIушIэм пыйхэр (нэмыкIэу къэпIон хъумэ, ПцIымрэ Нэпэнчъагъэмрэ акIуачIэхэр) тезэрэгъэбэнагъэх. Утэшъуагъэр армэ, сыд ыпашъхьэ щыхъугъэми, ыгъэгумэкIырэп, сыда пIомэ, ихатэ (къызыщыхъугъэ хэгъэгум!) щыгъощагъ.

Джары Мамрыкъо Фатимэ илирикэ зэкIэ цIыфлъэпкъым ифилософие дырагъаштэу зыкIэгъэпсыгъэр. Джырэ тилъэхьанэ и Шъыпкъагъэ мэшIотхъуабзэкIэ зэкIэ тэ тыкъэзыстырэм ар икъэкIуапI.

Я XX-рэ лIэшIэгъум цIыфлъэпкъым ищыIэныгъэ гомыхь Iофыгъохэу щырекIокIыгъэхэм гумэкIыгъоу къызыдахьыгъэр зэрэщынагъор, акъылыгъэ зэрахэмылъыр бзылъфыгъэ лирикэм нахь лъэшэу зэхишIагъэ енэгуягъо. ЗыкIэщынагъор «гъатхэр ащ щэхъукIэ къызэрэмыкIощтым» изакъоп, ар къакIоми, ушIуцIыгъэу, зэрэстыгъэр мыгъуащэу, жьи къымыщэжьэу къэкIощт. Мэхьанэ инкIэ ушъагъэу, Iофыгъо инхэм ягупшысэрэ лирикэм дунаим щырекIокIырэ хьугъэшIагъэм итхьамыкIагъо къызэригъэлъэгъощт шIыкIэ-амалхэр ежь къыхихыгъэх (Емыж М., Хъунэго С., Мамрыкъо Ф., ГутIэ С.).

Ауми, «Гъатхэр къызэрэтэпэгъокIыщтым сицыхьэ телъ», — еIо Хьалыщ Сэфэрбый. Джырэ тимафэхэм тхэрэ усакIохэм ахэтых щыIэныгъэ шъыпкъэр, ащ къыхэхыгъэ пычыгъо къызэрыкIохэр яIэубытыпIэхэу, ащ пае къэмынэу философие кукIэ ушъагъэхэу усэхэр зытхыхэрэр (Г. Абрэджыр, Д. Цуамыкъор, С. Хьалыщыр, Щ. ЩэшIэ-Ергъукъор). АхэмкIэ нахь мэхьанэ зиIэр щыIэныгъэм къыхэхыгъэ пычыгъор зэрэпсаоу зэрагъэлъэгъуныр ары, етIанэ ащ философие мэхьанэр рагъэкIужьы. Зэхьыщырхэ зышIырэ нэшанэу ахэм ахэплъагъорэр зэфэшъхьаф тхакIэхэр зэрагъэфедэхэрэр ары. Ежь итворчествэ зыфэгъэхьыгъэщтэу Хьалыщ Сэфэрбый къыхихыгъэр «дунэе» бгъузэ хьазыр — унагъор, къуаджэр, ыгукIэ къыпэблэгъэ цIыфхэр е, фэшъхьаф шъыпкъэу, зишэн-зекIуакIэ ыгу римыхьыхэрэр, нахьышIу хъунхэкIэ фэмыехэр, цIыфхэм шIуагъэ къафэзыхьырэ кIуачIэ зыхэмылъхэр арых. Ауми, «апшъэрэ къоджэ еджапIэр» зэрэгъэпсыгъэр къызэрыкIоп, арышъ, IудэнакIэхэу ахэм агухэмрэ яакъылрэ якъуаджэ езыпхыхэрэр аукъодыеу щагъэзыенхэ алъэкIыщтэп. Джащ къыхэкIэу, пчыхьэзэхахьэ горэм щызэрэугъоигъэхэми, мы аужырэ лIэшIэгъу плIанэм анахьэу жъугъэ хьугъэ хьадагъэхэм ащызэIукIагъэхэми, ахэр зытемыгущыIэхэрэ Iофыгъо горэ щыIэпщтын уагъаIо.

Мымакlэу ахэм ахэтых философ шъыпкъэхэри, ахэм дэгъоу алъэгъу ежь ящыIэныгъи, ялэпъухэми, янароди, яхэгъэгуи ящыIакIэ зыфэдэр ыкIи пхъашэу, шъхьэихыгъэу, хэшыкIи фыряIэу ащ ифэшъошэ уасэ фашIы. Джащ фэдэхэ С. Хьалыщым игеройхэр: ахэм ягупшысэхэмрэ ашIэхэрэмрэ ахэгупшысыхьэхэзэ, щтэр амышIэу цIыфхэм «гъунэнчъэу тхьамыкIэгъо щыIакIэм хэзыгъэтыхэрэ» лIэшIэгъум, зэманым, уахътэм нэлат арахы. НыбжьыкIэхэми, зыныбжь хэкIотагъэхэми мы къыкIэлъыкIорэ сатырэхэр агу имыкIыжьыхэу къинагъэх:
Цокъэ шIуцIэм ылъэдакъэ
«КIыргъ» езгъаIоу сыхэкIукIми,
ГукъэкIыжьэу сэ зы макъэ
СтхьакIумитIу арыкIрэп:
— Къащэ кухэм мэкухэр!
Мэкуох
КIэлэцIыкIухэр («Сыпщэгугъы», н. 23).

(Джыри къыкIэлъыкIощт).

АДЫГЭ ХАСЭМРЭ ТИГУМЭКIХЭМРЭ

Лъэпкъ шIэжьыр зыгъэпытэрэр

Тиреспубликэ иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» игъэцэкIэкIо куп изичэзыу зэхэсыгъо къыщаIэтыгъэ лъэпкъ Iофыгъохэр щыIэныгъэм къыпкъырэкIых. Адыгабзэм изэгъэшIэн, лъэпкъ шэн-хабзэхэм якъэухъумэн, Адыгэ Республикэм ис лъэпкъхэм языкIыныгъэ гъэпытэгъэным, нэмыкIхэм атегущыIагъэх.

Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкIощтхэм якультурнэ программэ тиреспубликэ илIыкIохэр зэрэхэлэжьэщтхэм ехьылIэгъэ къэбарым ыуж адыгабзэм изэгъэшIэнрэ игъэфедэнрэ яеплъыкIэхэр къезыIолIагъэхэм куоу уагъэгупшысэ. Мыекъуапэ дэт гурыт еджапIэхэм ащыщхэм адыгабзэмкIэ якIэлэегъаджэхэм гуетыныгъэ къызыхамыгъафэу Адыгэ Хасэм изэхэсыгъо къыщаIуагъ. ГумэкI Iофыгъом зэрэщыгъуазэхэр къыдальытэзэ, щысэхэр къахьыгъэх.

Адыгэ еджакIо пэпчъ ин084ыдэлъфыбзэ ышIэн фае. Унагъомрэ еджапIэмрэ язэпхыныгъэхэм къатегущыIагъэх Бэгъушъэ Адам, Емыж Нурбый, Хэкужъ Адам, Болэкъо Аслъан, Ламыкъо Эдуард, нэмыкIхэри. Адыгэмэ ятарихъ изэгъэшIэнкIэ сыхьатхэм япчъагъэ нахь макIэ зыщашIыгъэ еджапIэхэри къыхагъэщыгъэх. Адыгэ Хасэм хэтхэмрэ егъэджэным пылъхэмрэ зэгъусэхэу еджапIэхэр къакIухьанхэу, хэкIыпIэхэр къызэдагъотынхэу зэхахьэм унашъо щашIыгъ.

Шъон пытэхэм ныбжьыкIабэ зэрякIодылIэрэм, нысащэхэр ешхэ-ешъом зэрэзэлъикIухэрэм къараIолIагъэми уегъэгумэкIы. Унагъо ашIэнэу игъо имыфэгъэ кIэлабэ дунаим ехыжьыгъ. Ахэр машинэ зэутэкIхэм нахьыбэрэмкIэ ахэкIуадэх. Ешъуагъэхэу машинэхэр зезыфэхэрэм полицием зэралъыплъэрэм дакIоу, Адыгэ Хасэм икупхэм тикъуаджэхэм Iоф ащашIэщт.

Шъон пытэхэр зыхэмыт нысащэхэр зэрэзэхэтщэнхэ тлъэкIыщтым сурэтышI-модельер цIэрыIоу СтIашъу Юрэ иеплъыкIэхэр къыриIолIагъэх. Адыгэ шэн-хабзэхэр нахьышIоу щыIэныгъэм щагъэфедэнхэм фэшI шIэныгъэлэжьхэр, тхакIохэр, культурэм иIофышIэхэр Адыгэ Хасэм изэхахьэхэм къарагъэблэгъэщтых. Тишэн-хабзэхэр IупкIэу къизыIотыкIырэ тхылъхэр къыдэгъэкIыгъэнхэм пылъыщтых.

Адыгэ Хасэм сайт иIэ хъугъэ, иIофыгъохэр цIыфхэм алъигъэIэсынхэмкIэ Интернетыр нахьышIоу ыгъэфедэщт. Аужырэ илъэсхэм тимылъэпкъэгъоу Адыгеим щыпсэу хъугъэхэм япчъагъэ хэпшыкIэу зыкъеIэты. Общественнэ движениехэм языкIыныгъэ гъэпытэгъэным Адыгэ Хасэр зэрэдэлэжьэщтым тегущыIагъэх.

Урысые Федерацием адыгэу исхэр Къыблэ шъолъырым имызакъоу, Москва, Санкт-Петербург, нэмыкIхэм ащэпсэух. Къэралыгъо гъэпсыкIэ яIэу ахэр зэдэлэжьэнхэм фэшI зы движение хъухэу Iоф зэдашIэн фае. Ащ фэдэ организацие е движение Урысыем иIэ зыхъукIэ, хэгъэгум и Общественнэ палатэ тилIыкIохэр хагъэхьащтых, Къэралыгъо Думэм, нэмыкIхэм адыгэмэ яIофыгъохэр нахьышIоу ащагъэцэкIэнхэ алъэкIыщт. Бэгъушъэ Адам, Къуижъ Къэплъан, Хыдзэл Абдулахь, нэмыкIхэр Iофыр гъэцэкIагъэ зэрэхъущтым къытегущыIагъэх. Зэхэсыгъом нэмыкI Iофыгъохэри къыщаIэтыгъэх.

Сурэтыр зэхахьэм къыщытырахыгъ.

ФУТБОЛЫМРЭ СЭНЭХЬАТЫМРЭ

Щытхъум цыхьэр игъус

Мыекъуапэ футболымкIэ икIымэфэ зэIухыгъэ зэнэкъокъу щылэ мазэм и 26-м аухыщт. Апшъэрэ купым щыкIогъэ зэIукIэгъухэр зэфахьысыжьыгъэх. Анахь дэгъоу ешIэгъэ футболистхэм, командэхэм шIухьафтынхэр афашIыгъэх. «Судья анахь дэгъу» зыфиIорэ щытхъуцIэр Максим Васильченкэм фаусыгъ.

— ЕшIэгъур зэрэзэпщэрэм елъытыгъэу футболистхэм яухазырыныгъэ ешIапIэм къыщагъэлъагъо, — къытфеIуатэ Мыекъуапэ икIымэфэ зэIухыгъэ зэнэкъокъу исудья шъхьаIэу Пэнэшъу Мыхьамодэ. — Футболистым зафэу удэзекIоныр судьям ипшъэрылъ шъхьаI.

М. Васильченкэм хъурэшIэрэм псынкIэу уасэ фешIы. ЕшIапIэм зэнэкъокъур зэрэщыкIорэр дэгъоу елъэгъу. Краснодар краим футболымкIэ изэнэкъокъухэм судьяу М. Васильченкэр ахэлажьэ. «Судья анахь дэгъу» зыфиIорэ щытхъуцIэр ащ гъунэгъу краим къыщыфагъэшъошагъ.

Зэнэкъокъур зэрэкIорэм, шапхъэхэр зыукъорэ футболистхэм пшъэдэкIыжьэу ахьыщтыр зыгъэнэфэрэ купым Павел Иваненкэр ипащ.

— Судьяхэм япшъэрылъхэр зэрагъэцакIэрэми тылъэплъэ, — тизэдэгущыIэгъу къыхэлажьэ Павел Иваненкэр. — Максим Васильченкэр судья дэгъу къодыеп, цIыфышIу. Къеушъыйхэрэм афэраз. Плъыр-стырыгъэ къызыхэфэрэ футболистхэр, тренерхэр «ыгъэучъыIынхэ» елъэкIы, зэфагъэ зыхэлъ екIолIакIэхэр къафегъотых.

— Цыхьэ къысфэзышIыхэрэм сафэраз, — еIо Максим Васильченкэм. — Судьяхэм сакIырэплъы. ТелевизорымкIэ спорт зэIукIэгъухэм сяплъы, судьяхэм щысэ атесэхы. Стадионым цIыфыбэ дэсэу ешIэгъур зесщэныр нахь сшIогъэшIэгъон.

Къошк Юныс, Максим Васильченкэр, нэмыкI судьяхэр Адыгеим щапIугъэх. Урысыем футболымкIэ изэнэкъокъоу ятIонэрэ купым щыкIорэм хэлажьэх. Судья анахь дэгъухэм ащыщ хъунхэу афэтэIо.

Сурэтым итхэр: **Максим Васильченкэмрэ Павел Иваненкэмрэ.**

ОЛИМПИАДЭ ДЖЭГУНХЭМРЭ ТИШЭН-ХАБЗЭХЭМРЭ

Зэхахьэхэр къагъэдахэ

Спорт зэнэкъокъухэм апэрэ чIыпIэхэр къащыдэзыхыхэрэм медальхэр, шIухьафтынхэр афагъэшъуашэх. Ащ фэдэ Iофтхьабзэхэр гъэхъагъэ зышIыгъэ спортсменхэм, тренерхэм егъэшIэрэ гукъэкIыжьэу ящыIэнызгъэ къыхэнэх.

Адыгэ Республикэм щызэхащэрэ спорт зэнэкъокъухэр тилъэпкъ шъуашэхэр зыщыгъ пшъашъэхэм къагъэдахэ. СССР-м изаслуженнэ тренерэу, самбэмрэ дзюдомрэкIэ мыекъопэ бэнэпIэ еджапIэм лъапсэ фэзышIыгъэ Кобл Якъубэ фэгъэхьыгъэ шIэжь турнирэу джырэблагъэ тикъалэ щыкIуагъэм спортсмен ыкIи тренер цIэрыIохэр щызэIукIагъэх, тарихъым фэгъэхьыгъэ къэбархэр къызэфаIотагъэх. Адыгэ шъошэ плъыжь зэкIужьхэр зыщыгъ пшъашъэхэр зэхэщэн Iофыгъохэм гум рихьэу ахэлэжьагъэх. Медальхэр, щытхъу тхылъхэр спортсменхэм къарахьылIэхэзэ аратыжьыгъэх.

Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкIощтхэм ащ фэдэ IофтхьабзэхэР зэрэщызэхащэщтхэм тыщыгъуаз. Адыгэмэ ятарихъ чIыгу тилъэпкъ культурэ ифэшъошэ чIыпIэ щигъотынэу тэгугъэ.

Сурэтым итхэр: **адыгэ пшъашъэхэр зэнэкъокъухэм ахэлажьэх.**

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЬ Нурбый.

Зэхэзыщагъэр ыкIи къыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырыIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакцием зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4000
Индексхэр 52161 52162
Зак. 150

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шъхьаIэр
Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр
МэщлIэкъо Саид

ПшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр
НэпшIэкъуй Заур